

INSTYTUT TURYSTYKI

KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA TURYSTYCZNEGO DORZECZA RZEK WEL I WKRA

Praca wykonana na zlecenie
Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” w Działdowie

Autorzy:

dr Jan Owskiak

dr Janusz Sewerniak

Współpraca: mgr Grażyna Andrzejewska

Warszawa/Toruń, marzec 2008

INSTYTUT TURYSTYKI Sp. z o.o.
02-511 Warszawa, ul. Merliniego 9a
NIP 525-000-92-23
KRS 0000293587 Sąd Rejonowy XIII Wydział Gospodarczy
REGON 141221660
PLN

tel. 022 844-63-47
fax. 022 844-12-63
E-mail: it@intur.com.pl
www.intur.com.pl
Kapitał zak. 100.000

Spis treści

Strona

Wstęp. Cel i zakres pracy	3
I. Uwarunkowania rozwoju turystyki	4
1. Uwagi wstępne	4
2. Położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna	5
3. Walory i atrakcje turystyczne	6
3.1. Walory turystyczne środowiska przyrodniczego	6
3.2. Walory krajobrazowe	11
3.3. Inne atrakcje turystyczne	15
4. Uwarunkowania ekologiczne	17
4.1. Obszary chronione	17
4.1.1. Rezerwaty przyrody	17
4.1.2. Parki krajobrazowe	18
4.1.3. Pomniki przyrody	19
4.2. Zagrożenia walorów turystycznych	19
4.3. Chłonność turystyczna	21
5. Zagospodarowanie turystyczne	22
5.1. Baza noclegowa	22
5.2. Obiekty gastronomiczne	25
5.3. Szlaki turystyczne	26
5.4. Urządzenia sportowo-rekreacyjne	28
5.5. Walory recepcji	28
II. Koncepcja zagospodarowania turystycznego i funkcjonowania turystyki	30
1. Strategiczne cele rozwojowe turystyki	30
2. Preferowane formy turystyki	32
3. Propozycje zmian istniejącego zagospodarowania turystycznego	33
4. Propozycje lokalizacji nowych elementów zagospodarowania turystycznego, w tym lokalizacji punktów obsługi wodnego ruchu turystycznego	34
5. Etapowanie zagospodarowania turystycznego	48
6. Produkt turystyczny	49
7. System obsługi ruchu turystycznego – organizacja i funkcjonowanie turystyki kajakowej w powiązaniu z innymi formami turystyki	51
III. Wdrożenie koncepcji zagospodarowania turystycznego	57
IV. Podsumowanie	60

Załączniki

- 1) **Mapa. Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna”. Istniejące i planowane zagospodarowanie turystyczne**
- 2) **Kartony map (format A4) dla szlaków wodnych rzek Wel (4 kartony) i Wkry (2 kartony)**

Wstęp. Cel i zakres pracy

Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna” powołany w 1997 roku obejmuje następujące jednostki administracyjne: miasta Działdowo i Lubawę, gminę miejsko – wiejską Lidzbark oraz gminy wiejskie: Działdowo, Iłowo-Osada, Płońnica, Rybno, Kozłowo, Janowiec Kościelny i Grodziczno. Tak więc Związek działa na obszarze całego powiatu działdowskiego oraz części powiatów: nidzickiego, ławskiego i nowomiejskiego. Związek zajmuje powierzchnię 1526 km². Na jego obszarze mieszka 94 tys. osób. Realizuje działania w zakresie ekologii i ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz turystyki i rekreacji.

Jedną z najważniejszych szans dla ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego tego obszaru jest rozwój turystyki. Jednak dalszy rozwój branży turystycznej powinien zdecydowanie nawiązywać do uwarunkowań przyrodniczych, ochrony podstawowych procesów ekologicznych i ochrony wartości kulturowych, a zatem mieć charakter rozwoju zrównoważonego. Rozwój turystyki wpłynie także na podniesienie konkurencyjności Związku w stosunku do sąsiednich obszarów.

Wprowadzanie odpowiednich form turystyki nawiązujących do specyfiki tego obszaru uaktywni gospodarczo poszczególne społeczności lokalne pod kątem obsługi turystyki. Natomiast inwestycje poczynione w turystyce będą stymulować ogólny rozwój infrastruktury użyteczności publicznej. Turystyka stanowić będzie bodziec do rozwoju średnich i małych podmiotów gospodarczych. Koniecznym warunkiem takiego rozwoju jest jego akceptacja przez mieszkańców i władze samorządowe, a następnie aktywne jego wdrażanie.

Szczególne znaczenie dla rozwoju turystyki ma występowanie na tym terenie całego obszaru Welskiego Parku Krajobrazowego oraz części (8,6 tys. ha) Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Jest to jedna z najważniejszych determinant możliwości rozwojowych turystyki. Z jednej strony, ze względu na bardzo dużą atrakcyjność turystyczną w parkach występują nie tylko szerokie możliwości rozwojowe turystyki, co wiąże się jednocześnie ze znaczną presją turystyczną na te tereny, ale z drugiej strony rozwój turystyki ograniczony jest uwarunkowaniami związanymi z reżimem ochronnym parków. Sprowadza się to do jak najszerszego udostępnienia turystycznego parków z zachowaniem wszystkich ograniczeń związanych z koniecznością maksymalnej ochrony ich wartości przyrodniczych. Należy także nadmienić, że Związek „Działdowszczyzna” położony jest na obszarze funkcjonalnym Zielone Płuca Polski.

Podstawowym celem niniejszej pracy – wykonanej na zlecenie Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” z dofinansowaniem ze środków Powiatu Działdowskiego – jest przedstawienie koncepcji zagospodarowania turystycznego obszaru Związku z uwzględnieniem szeregu uwarunkowań, takich jak: występowanie walorów i atrakcji turystycznych (walory przyrodnicze, walory kultu-

rowe, atrakcje turystyczne), występowanie infrastruktury turystycznej (związanej z turystyką kajakową i innymi formami turystyki, bazy sportowo-rekreacyjnej), uwarunkowania społeczno-gospodarcze, istniejące produkty turystyczne. Tworząc koncepcję brano także pod uwagę zapisy dotyczące zagospodarowania turystycznego w dokumentach planistycznych i strategiach rozwoju poszczególnych jednostek administracyjnych oraz uwarunkowania prawne.

Kolejnym celem pracy jest określenie zasad zagospodarowania turystycznego w aspekcie aktywizacji gospodarczej obszaru, określenie: wiodących form turystyki, sposobu organizacji i funkcjonowania turystyki kajakowej na szlakach wodnych w powiązaniu ze szlakami lądowymi (pieszymi, rowerowymi i konnymi), lokalizacji oraz wyposażenia miejsc postojowych na szlakach wodnych, a także specyfikacja zadań wynikających z koncepcji.

I. Uwarunkowania rozwoju turystyki

1. Uwagi wstępne

Najważniejszą rolę w rozwoju turystyki na obszarze Związku odgrywają uwarunkowania: przyrodnicze, ekologiczne, społeczne i prawno-organizacyjne. Jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju turystyki jest atrakcyjność walorów turystycznych. Z walorami turystycznymi powiązane jest często występowanie terenów chronionych. Determinuje to określone sposoby zagospodarowania i użytkowania turystycznego. Szansę rozwoju turystyki stwarza również wiejska przestrzeń rekreacyjna, która głównie determinuje możliwości rozwoju agroturystyki. Bardzo istotnym uwarunkowaniem rozwoju turystyki są zagrożenia walorów turystycznych oraz dostosowanie rozmiarów ruchu turystycznego do uwarunkowań przyrodniczych, czyli do wielkości chłonności turystycznej.

Możliwości dalszego rozwoju turystyki warunkowane są w dużym stopniu istniejącym zagospodarowaniem turystycznym, do którego należą takie elementy jak: baza noclegowa, gastronomiczna, infrastruktura komunikacyjna oraz towarzysząca. Dla rozwoju turystyki podstawowe znaczenie ma baza noclegowa. Analizowano przede wszystkim takie jej cechy jak: wielkość, rodzaj, położenie i sezonowość.

Z uwarunkowań społecznych rozwoju turystyki na terenie Związku najważniejszą rolę odgrywa stosunek społeczności lokalnych do gospodarki turystycznej. Ważne znaczenie mają także kadry obsługi turystyki.

W przypadku uwarunkowań prawno-organizacyjnych brano pod uwagę zapisy planów szczegółowych dotyczących zagospodarowania turystycznego oraz planów ochrony parków krajobrazowych. Analizowano również funkcjonowanie systemu organizacyjnego turystyki (obsługa, informacja, promocja).

2. Położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna

Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna” położony jest na Pojezierzu Mazurskim, w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, granicząc z województwami kujawsko-pomorskim i mazowieckim.

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski J. Kondrackiego¹ Związek położony jest w podprovincji Pojezierza Południobałtyckiego (provincia Niż Środkowoeuropejski). W szczególności omawiany obszar obejmuje część makroregionów: Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie wchodzące w skład Pojezierza Pomorskiego oraz niewielki fragment zachodniej części Pojezierza Mazurskiego wchodzącego w skład Polski północno-wschodniej. W skład wymienionych makroregionów wchodzi: część Garbu Lubawskiego, fragment Równiny Urszulewskiej oraz część Wzniesień Mławskich.

Z położeniem geograficznym Związku powiązana jest ściśle jego dostępność komunikacyjna. Przez ten teren przechodzi kilka ważnych szlaków komunikacyjnych Polski. Do najważniejszych szlaków komunikacji drogowej należą:

- a) droga nr E77 o znaczeniu międzynarodowym: Gdańsk – Ostróda – Olsztynek – Warszawa,
- b) droga nr 15 o znaczeniu krajowym: Poznań – Toruń – Lubawa – Ostróda – Olsztyn,
- c) drogi wojewódzkie:
 - Ø droga nr 538: Nowe Miasto Lubawskie-Grodziczno-Rybno-Nidzica,
 - Ø droga nr 541: Lubawa-Kiełpiny-Lidzbark-Żuromin,
 - Ø droga nr 542: Działdowo-Ostróda,
 - Ø droga nr 544: Brodnica-Lidzbark-Działdowo-Mława-Ostrołęka,
 - Ø droga nr 545: Działdowo-Nidzica-Jedwabno-Szczytno.

Należy podkreślić, że w/w drogi stanowią ważne trasy tranzytu turystycznego zarówno krajowego, jak i międzynarodowego. Droga międzynarodowa Gdańsk-Warszawa stanowi część transeuropejskiej trasy turystycznej ze Skandynawii na południe Europy. Droga krajowa nr 15 jest z kolei ważną arterią tranzytu turystycznego z Europy Zachodniej (głównie z Niemiec) na Mazury i do krajów nadbałtyckich.

Najważniejszym elementem dostępności kolejowej jest linia kolejowa Gdańsk – Iława – Działdowo - Warszawa, z połączeniami ekspresowymi i pośpiesznymi. Ważną rolę dla obsługi ruchu turystycznego odgrywa także linia kolejowa o znaczeniu lokalnym łącząca Grudziądz, Brodnicę, Lidzbark i Działdowo. Ważną rolę w dostępności kolejowej Związku odgrywa także nowo utworzone połączenie kolejowe Grudziądz – Lidzbark – Działdowo – Warszawa – Kraków.

¹ J. Kondracki, Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002

3. Walory i atrakcje turystyczne

Walory turystyczne są jednym z podstawowych uwarunkowań funkcjonowania i rozwoju turystyki na omawianym obszarze. Są to przede wszystkim walory środowiska przyrodniczego i kulturowego. Bardzo sprzyjającym dla turystyki jest fakt, że na wielu obszarach walory przyrodnicze i kulturowe występują wspólnie.

3.1. Walory turystyczne środowiska przyrodniczego

Najważniejszymi elementami środowiska przyrodniczego decydującymi o atrakcyjności turystycznej Związku są wody powierzchniowe, szata roślinna i rzeźba terenu. Podstawową rolę pod tym względem odgrywają jednak rzeki, jeziora i szata leśna. Wynika to z faktu możliwości tworzenia różnego rodzaju produktów turystycznych w oparciu o te elementy środowiska przyrodniczego w powiązaniu z odpowiednim zagospodarowaniem turystycznym.

Znaczną gęstością sieci wód powierzchniowych charakteryzuje się zachodnia i północna część obszaru. Na terenie Związku występują w sumie 34 jeziora o powierzchni ponad 5 ha, zajmujące łącznie powierzchnię 1526,4 ha. Uznano, że jeziora o powierzchni powyżej 5 ha mogą być z powodzeniem użytkowane dla celów turystyczno-rekreacyjnych a mniejsze zbiorniki jedynie dla potrzeb lokalnych. Największe jeziora zajmują powierzchnię ponad 200 ha. Należą do nich dwa jeziora, a mianowicie; Rumian (298,0 ha) i Kownatki (215,5 ha). Następne 3 jeziora są o powierzchni ponad 100 ha. Są to jeziora: Tarczyńskie (163,8 ha), Lidzbarskie (121,8 ha) i Grądy (112,7 ha). Jeziora w tych przedziałach wielkości można zaliczyć do kategorii najbardziej atrakcyjnych turystycznie. W klasie 50-100 ha (zbiorniki bardzo atrakcyjne turystycznie) są 3 jeziora: Zarybinek (73,8 ha), Hartowiec (68,6 ha) i Kiełpińskie (68,0 ha). W przedziale 20-50 ha jest 8 jezior, w tym jezioro Piaseczno (25,6 ha), natomiast najwięcej jezior (18) jest w klasie 5-20 ha. Niektóre z jezior łączy rzeka Wel, tworząc atrakcyjny szlak wodny. Niekorzystne jest to, że część jezior jest w stadium silnego zarastania, co w znacznym stopniu ogranicza ich dostępność turystyczną. W jeziorach występują różne gatunki ryb, z których najczęściej spotkać można płocie, leszcze, karpie, karasie, sandacze, sumy, szczupaki, węgorze, okonie i liny.

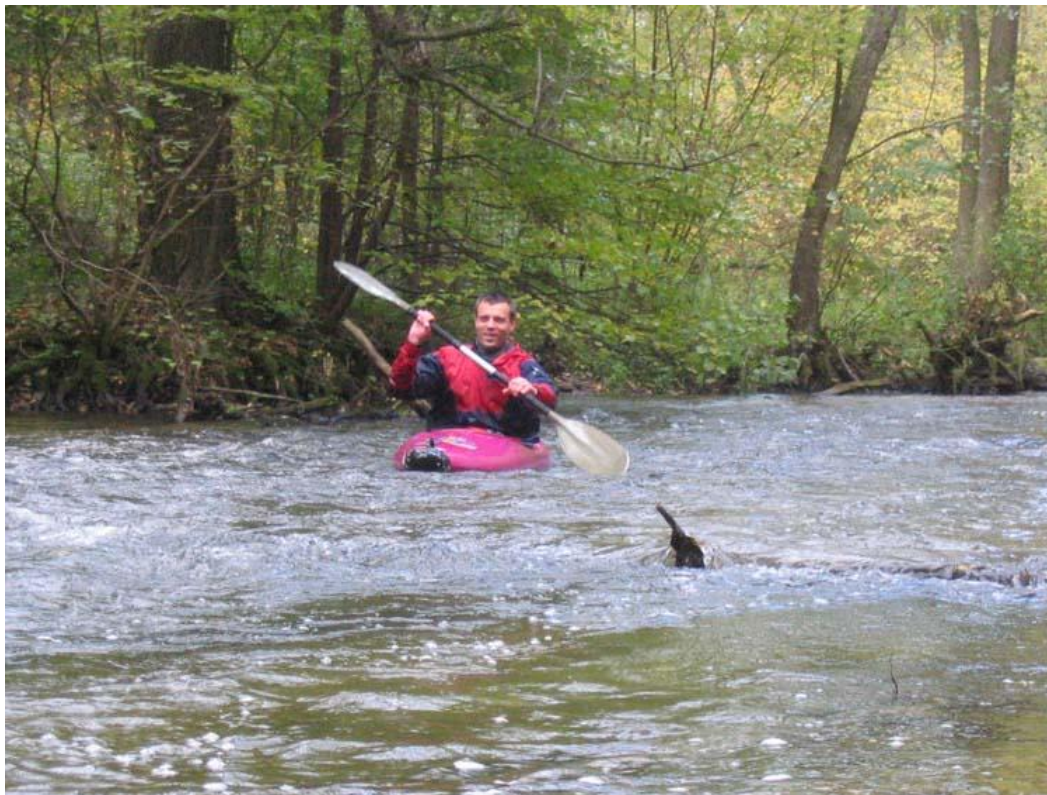
Atrakcyjnym miejscem dla wypoczynku, zwłaszcza dla codziennego i świątecznego jest Zalew Ruda. Jest to sztuczny zbiornik retencyjny i rekreacyjny zbudowany na rzece Mławce, położony w gminie Iłowo-Osada. Przy maksymalnym piętrzeniu wody powierzchnia zbiornika wynosi 38,0 ha, natomiast przy minimalnym piętrzeniu – 24,3 ha.

Fot. 1. Gmina Rybno z lotu ptaka
Źródło: Internet www.rybno.ug.gov.pl

Fot. 2. Rzeka Wel
Źródło: Internet www.nowemiasto.com.pl

Fot. 3. Na szlaku Welu
Źródło: Internet: www.morzkulc.pg.gda.pl

Fot. 4. Jezioro Lidzbarskie
Źródło: Internet: www.lidzbarkwelski.bil-wm.pl

Przez obszar Związku przepływają dwie atrakcyjne turystycznie rzeki: Wel i Wkra. Szczególnie rzeka Wel jest bardzo atrakcyjna dla spływów kajakowych. Miejscami rzeka ma charakter rzeki górskiej. Wel wypływa z podmokłych łąk we wsi Bartki w sąsiedztwie Wzgórz Dylewskich na wysokości 210 m n.p.m. a wpływa do Drwęczy w okolicy miejscowości Bratian na wysokości 83,2 m n.p.m. Średni spadek rzeki wynosi 0,9‰. Wel odznacza się wyrównanym przepływem w ciągu roku, gdyż jeziora, przez które przepływa spełniają funkcję retencyjną. Całkowita długość rzeki wynosi 118 km, jednak jako szlak kajakowy rzeka jest użytkowana na długości 98,5 km. Na przebycie szlaku kajakiem potrzebnych jest 5 - 6 dni. Szlak kajakowy rzeki Wel na obszarze Związku – pod względem skali trudności – można podzielić na kilka następujących odcinków:

- Ø od Szczuplin do Ciborza (około 32 km): odcinek łatwy dla początkujących wodniaków nadający się na 2-dniowy spływ kajakowy; jest to odcinek bezpieczny ze względu na niewielki spadek rzeki oraz atrakcyjny m. in. ze względu na fakt, że Wel przepływa przez kilka jezior,
- Ø od Ciborza do Lidzbarka (około 11 km); odcinek trudny, nadający się na 3 – 4 godzinny spływ kajakiem,
- Ø od Lidzbarka do Kurojad (około 4 km); odcinek bezpieczny, bardzo malowniczy, który można przepłynąć kajakiem w ciągu niecałej godziny,
- Ø od Kurojad do Chełst (około 5 km); odcinek trudny nadający się na godzinny spływ kajakiem,
- Ø od Chełst do Straszewa (około 8 km); odcinek bardzo trudny dla doświadczonych kajakarzy, nadający się na 2-godzinny spływ kajakiem,
- Ø od Straszewa do ujścia Welu do Drwęczy (około 28 km); odcinek trudny nadający się do 2-dniowego spływu kajakiem.

Rzeka Wkra (w okolicach Nidzicy zwana Nidą, od Działdowa do Lubowidza – Działdówką i od Lubowidza do ujścia Wkry) jest typową rzeką niziną o niewielkim spadku (średnio poniżej 0,5‰). Jej całkowita długość wynosi 249,1 km. Jest prawym dopływem Narwi. Rzeka bierze początek w bagnach na wschód od jez. Kownatki w okolicach miejscowości Januszkowo. Górny odcinek doliny rzeki na obszarze Związku w wielu miejscach ma charakter podmokły i pocięty jest gęstą siecią rowów melioracyjnych. Są to tereny, na których można prowadzić obserwacje przyrodnicze, szczególnie ptactwa.

Wkra, jako szlak wodny może być wykorzystana do spływów kajakowych przede wszystkim od Działdowa w dół rzeki. Jest to bardzo łatwy szlak o charakterze nizinnym, uregulowany na znacznych odcinkach górnego i środkowego biegu. Przeszkody na trasie stanowią czynne lub zniszczone urządzenia gospodarcze, takie jak jazy, elektrownie i młyny. Wkra w znacznej części płynie przez tereny łąk, stąd też stosunkowo łatwo znaleźć miejsce na biwak i dogodne dojścia do wody. Cały szlak Wkry można przebyć w ciągu 8 - 9 dni, jednak jest on mało uczęszczany przez turystów-kajakarzy.

Aby zaktywizować pod względem wykorzystania turystycznego górny odcinek szlaku kajakowego Wkry należałoby przeanalizować możliwości udrożnienia historycznego połączenia tej rzeki z Welem na odcinku od Nowego Dworu (Wkra) do Bełku (Wel).

Obszar Związku charakteryzuje się występowaniem zróżnicowanych zbiorowisk roślinnych. Są to przede wszystkim tereny leśne, obszary zadrzewione, łąki i pastwiska oraz tereny zieleni urządzonej. Szczególnie urozmaicona jest tu szata leśna, która stanowi – obok wód powierzchniowych – najważniejszy walor turystyczny środowiska przyrodniczego. Tereny leśne na obszarze Związku zajmują około 363 km², co stanowi 23,8 % jego powierzchni. Dominującymi w lasach siedliskami są: bór mieszany świeży, las mieszany świeży i bór świeży zaliczane do siedlisk odpornych na presję turystyczną. W lasach zdecydowanie przeważają drzewostany sosnowe. Obok sosny w zbiorowiskach leśnych występują domieszki świerka, dębu, brzozy, klonu, buka, olszy i modrzewia polskiego. W zespołach lasów liściastych i mieszanych przeważa dąb. W dolinie Welu oraz na terenach przyległych do jezior występują liczne gatunki krzewów, z których przeważają: leszczyna, kruszyna i jarzębina.

Rozmieszczenie przestrzenne lasów na tym terenie jest nierównomierne. Duże powierzchnie leśne występują w gminach: Lidzbark, Rybno i Iłowo-Osada. Jednocześnie korzystne dla większości form turystyki jest to, że kompleksy leśne występują na obszarach o urozmaiconej rzeźbie terenu oraz w otoczeniu zbiorników wodnych i w sąsiedztwie cieków. Stwarza to bardzo sprzyjające warunki do rozwoju różnych form turystyki. Należy również podkreślić, że obszar Związku jest bogaty w enklawy środowiska o charakterze zbliżonym do naturalnego (użytki ekologiczne), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (torfowiska, trzcinowiska, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, skarpy, jary itp.) znacznie uatrakcyjniającej większą przestrzeń turystyczną.

Atrakcyjność turystyczna rzeźby terenu na tym obszarze jest zróżnicowana i jest uzależniona przede wszystkim od stopnia urzeźbienia. Najwyższą atrakcyjnością turystyczną odznaczają się tereny wysoczyzny morenowej falistej, pagórki i wzgórze morenowe, kemy, a także strefy krawędziowe doliny rzeki Wel oraz rynien polodowcowych. Istotnym kryterium atrakcyjności rzeźby są wysokości względne. Z uwagi na niewielkie zróżnicowanie wysokości względnych takie formy rzeźby terenu jak: płaskie powierzchnie sandrowe, wysoczyzna morenowa płaska, równiny zastoiskowe odznaczają się niską atrakcyjnością turystyczną. Dla form wędrownych najbardziej atrakcyjne są rynny jeziorne oraz strefy moreny czołowej. Najbardziej atrakcyjne pod względem rzeźby terenu są zachodnie i północne obszary Związku. Część wschodnia i południowa charakteryzuje się niską atrakcyjnością rzeźbą terenu.

3.2. Walory krajoznawcze

Oprócz atrakcyjności przyrodniczej i krajobrazowej obszar Związku bogaty jest w walory kulturowe. Znajdują się tutaj liczne obiekty dziedzictwa kulturowego, takie jak zabytki budownictwa: dwory, chaty wiejskie, stare kościoły, kapliczki, krzyże przydrożne, młyny wodne, a także stanowiska archeologiczne i miejsca pamięci narodowej.

Najważniejszą rolę ośrodków rozwoju turystyki krajoznawczej opartej o materialne walory kulturowe należy przypisać występującym na obszarze Związku miastom: Działdowo, Lidzbark i Lubawa. Niewątpliwie najwięcej zabytków dziedzictwa kultury materialnej zachowało się w Działdowie. Do zabytków tych zaliczyć należy:

- Ø gotycki zamek krzyżacki zbudowany w latach 1344 – 1391, częściowo rekonstruowany i przebudowywany w XV – XVII w., w części rozebrany po pożarze w 1868 r.,
- Ø zespół urbanistyczny Starego Miasta z zabudową z XVIII – XIX w.,
- Ø katolicki kościół parafialny p. w. Podwyższenia Krzyża Świętego zbudowany w XIV w.,
- Ø katolicki kościół parafialny p. w. Św. Wojciecha, zbudowany w latach 60. XIX w. i rozbudowany na przełomie XIX i XX w.,
- Ø kaplicę ewangelicko-augsburską w dawnym Muzeum Mazurskim,
- Ø ratusz zbudowany w 1578 roku, kilkakrotnie odbudowany po pożarach, obecna budowla pochodzi z 1796 r.,
- Ø kamienice i domy z XVIII i początku XIX w.
- Ø zespół budynków koszarowych z końca XIX w., gdzie w latach 1939 – 1945 mieścił się niemiecki obóz jeniecki i w pewnych okresach obóz zagłady,
- Ø budynek Zawodowego Studium Medycznego z początku XX w., dawny szpital rejonowy z witrażem św. Katarzyny i tablicą poświęconą Janowi Pawłowi II,
- Ø wieża ciśnień z początku XX w.,
- Ø budynek byłej gazowni z 1903 r., zaadaptowany w latach 90. XX w. na hotel,
- Ø zabytkowy młyn z 1907 r., obecnie mieszczący pracownię plastyczną i galerię „Młyn”.

Lidzbark jest miastem, które przede wszystkim posiada predyspozycje do pełnienia funkcji węzła usługowo-komunikacyjnego w rejonie wypoczynkowym - z racji położenia nad jez. Lidzbarskim i rzeką Wel, w Welskim Parku Krajobrazowym i na terenie Górznieńsko - Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Historyczny rodowód widoczny jest w układzie urbanistycznym miasta, niewielkich fragmentach murów miejskich. Ziemia lidzbarska nosi ślady pradawnych staropruskich grodzisk, które są świadectwem na to, że osadnictwo na tym terenie miało swoje początki we wczesnym średniowieczu jeszcze przed oficjalnym założeniem miasta Lidzbarka. Lasy bogate w zwierzynę i runo leśne, wiele jezior i rzek zasobnych w ryby stanowiły środowisko przyjazne do osiedlania się na tych terenach.

Etymologia nazwy Lidzbark (z niem Lautenburg) wskazuje na pochodzenie nazwy od starosłowiańskiej osady Ludbarć. Prawdopodobnie nazwa powstała z połączenia słów Lud i Barć, co wskazuje, że okoliczna ludność zajmowała się bartnictwem w pobliskich lasach.

Miasto Lidzbark ma bogatą i długą, przeszło 700-letnią historię. Zostało założone w roku 1301 i w latach 1303-1466 należało do Zakonu Krzyżackiego. Powstały w tym okresie kościół św. Wojciecha, zamek oraz młyn i ratusz. Po załamaniu potęgi Państwa Krzyżackiego na mocy pokoju toruńskiego w 1466 roku, Lidzbark przeszedł pod władanie Królestwa Polskiego. Nastąpił dalszy rozwój miasta. Niestety w wyniku pierwszego rozbioru Polski w 1772 roku Lidzbark znalazł się w granicach Prus, które w roku 1871 przekształcono w Niemcy. Do Polski miasto powróciło dopiero w 1920 roku. W latach drugiej wojny światowej Ziemia Lidzbarska była sceną brutalnych okrucieństw zarówno ze strony hitlerowców jak i Armii Radzieckiej. W okolicznych lasach często dochodziło do skrytych mordów na ludności cywilnej. W tych czasach Ziemia Lidzbarska utraciła ludzi wykształconych i zamożnych, którzy byli twórcami rozwoju i cywilizacyjnego postępu na tych terenach. Po wojnie od 1945 roku nastąpiła stopniowa odbudowa miasta. Do Lidzbarka przyjechało wielu przesiedleńców, zajmując miejsce Niemców, którzy po zmianie granic wyemigrowali w głąb Niemiec.

Bogata historia miasta i okolicy jest obecna w zabytkach architektury, które ocalały po ostatniej wojnie. Wielu rdzennych mieszkańców tych ziem już nie ma, jednak pozostały ślady ich działalności świadczące o aktywnym udziale w rozwoju społeczno-gospodarczym i kulturalnym tych terenów.

Z występujących zabytków w tym mieście wyróżnić można:

- Ø rzymskokatolicki kościół parafialny p. w. św. Wojciecha z 1752 r.,
- Ø kościół ewangelicko-augsburski z 1829 r.,
- Ø gotycka baszta zamkowa z XV w., a w XVIII w. przebudowana,
- Ø budynki Urzędu Miasta, garbarni, rzeźni, gazowni, dworca kolejowego,
- Ø kamieniczki secesyjne z przełomu XIX i XX w.

Lubawa jako dawne miasto biskupie uznawana jest za „miejsce godne zwiedzania”, co wynika z zabytkowego charakteru staromiejskiego zespołu historycznego. Miasto leży na Szlaku Grunwaldzkim. Zachowany został tu średniowieczny układ urbanistyczny (lokacja 1326 r.) wraz z fragmentami gotyckich fortyfikacji miejskich z XIV-XVI w., z których pozostały odcinki murów, zaś dwie dawne baszty przebudowane zostały na domy mieszkalne. Zamek biskupów chełmińskich, budowany od XIV do XVII w. jest obecnie w znacznym stopniu zrujnowany. Jedna z baszt użytkowana jest jako dom mieszkalny. Znaczną wartość zabytkową posiadają kościoły:

- Ø św. Anny, z około 1330 r., odbudowany w połowie XVI w., z bogato wyposażonymi wnętrza-
mi, z renesansową kaplicą Mortęskich,

Fot. 5. Kościół p.w. Św. Jana Chrzciciela Narzymiu
Źródło: Internet www.powiatdzialdowski.pl

Fot. 6. Kościół parafialny w Janowcu Kościelnym
Źródło: Internet. www.janowiec.com

Ø św. Jana Chrzciciela - wchodzący w skład zespołu poklasztornego, najpierw franciszkanów, potem bernardynów (od 1580 r.), poddany pracom budowlano - konserwatorskim w latach 1974-75,

Ø św. Barbary, barokowy, drewniany o konstrukcji zrębowej, zbudowany około 1770 r.

Cenne obiekty zabytkowe występują także na obszarach wiejskich. Do najciekawszych z nich zaliczyć należy:

Ø w gminie Grodziczno: kościół gotycki z XIV/XV w. w Grodzicznie oraz drewniany kościół św. Marcina z XVIII w. w Boleszynie, pałac (obecnie dom mieszkalny) z I połowy XIX w., położony w Jakubowie w dolinie Welu, dwór z około 1870 r. oraz kuźnia z II połowy XIX w. w Montowie,

Ø w gminie Działdowo: kościół w Uzdowie z XIV w., kościół neogotycki z 1854-1856 r. w Burkacie, kościół z początku XX w. wzniesiony na miejscu poprzedniego w Ruszkowie, pałac i park w Księżym Dworze, pałac z 1887 r. w Myślętach, dwór z XIX w. w Jankowicach, zespół szkolno-dworski z parkiem z przełomu XIX i XX w. w Malinowie oraz wieża w Malinowie (Wieża Wolności) wzniesiona na początku XX w.,

Ø w gminie Lidzbark: w Dłutowie kościół z XIX w., w Kiełpinach kościół p. w. św. Wawrzyńca z 1745 r. z drewnianą dzwonnica,

Ø w gminie Płońscia: kościół parafialny p. w. św. Barbary z XV w. w Płońscy, kościół p. w. św. Mikołaja w Wielkim Łęcku, kościół Przemienienia Pańskiego w Przełęku, kościół Wszystkich Świętych w Niechłoninie, pałace z przełomu XIX i XX w. w Turzy Małej, Gródkach i Rutkowicach,

Ø w gminie Rybno; ruiny średniowiecznego kościoła w Szczuplinach, kościół drewniany p. w. św. Barbary z 1714 r. w Rumianie, zespół pałacowo-dworski z XIX w. w Tuczkach oraz ruiny pałacu neogotyckiego z XVIII w. z parkiem podworskim z XIX w. w Koszelewach,

Ø w gminie Iłowo-Osada: kościoły: gotycki, kamiennie-ceglany św. Jana Chrzciciela w Narzymiu z początku XV w., w Białutach z 1884 r. i w Iłowie-Osada z 1927 r.,

Ø w gminie Janowiec Kościelny: neogotycki kościół parafialny z początku XX w. w Janowcu Kościelnym, pobożańskie kurhany występujące na terenie całej gminy, drewniane domy w Nowej Wsi Wielkiej i Krajewie,

Ø w gminie Kozłowo: kościół św. Piotra i Pawła w Kozłowie, kościół Matki Boskiej w Dziurdziowie, zespół kościoła parafialnego św. Antoniego w Sarnowie, kościół parafialny św. Józefa Robotnika w Szkotowie, kościoły filialne w Turowie i Zaborowie, zespół dworsko-parkowy w Turowie; na terenie gminy znajduje się 8 cmentarzy i kwater wojennych z okresu I wojny światowej.

Reasumując należy stwierdzić, że przedstawiony zestaw historycznych walorów kulturowych na obszarze Związku stanowi istotny składnik potencjału turystycznego tego obszaru, na który składają się:

- Ø atrakcyjność miast o rodowodzie średniowiecznym i to zarówno w sensie merytorycznych oraz wizualnych wartości zachowanych obiektów architektury i urbanistyki, jak i związanych z miastami przekazów historycznych,
- Ø pozostałości fortyfikacji krzyżackich,
- Ø występowanie wielu obiektów sakralnych na terenach wiejskich, które mogą uatrakcyjnić wędrowki na szlakach turystycznych,
- Ø występowanie młynów wodnych, możliwych do adaptacji na obiekty turystyczne,
- Ø liczne pałace i dwory wraz z interesującymi, w bardzo wielu przypadkach zachowanymi, parkami o charakterze krajobrazowym, z cennymi zespołami starodrzewu.

3.3. Inne atrakcje turystyczne

Dla podniesienia ogólnej atrakcyjności turystycznej tego obszaru bardzo istotne znaczenie ma liczba i rodzaj organizowanych dla turystów atrakcji. Do atrakcji tych należą przede wszystkim różnego rodzaju imprezy i wydarzenia. Z aktualnie organizowanych na tym terenie imprez wymienić należy przede wszystkim:

- Ø imprezy kulturalne i folklorystyczne,
- Ø imprezy sportowe i sportowo-rekreacyjne,
- Ø obserwacje przyrodnicze np. wycieczki przyrodnicze o charakterze krajoznawczym, wycieczki specjalistyczne, głównie na obszarze parków krajobrazowych i nadleśnictw,
- Ø imprezy handlowo-widowiskowe.

Na terenie Związku występuje wiele instytucji, które propagują rozwój kulturalny jego mieszkańców. Należą do nich miejskie, miejsko-gmine i gminne domy i ośrodki kultury. Aktywną działalność kulturalną prowadzą także: Towarzystwo Miłośników Ziemi Działdowskiej i Towarzystwo Miłośników Lidzbarka, Kurkowe Bractwo Strzeleckie z własną strzelnicą oraz miejskie i gminne biblioteki publiczne, a także muzea. Organizatorami imprez sportowych i sportowo-rekreacyjnych o zasięgu krajowym, regionalnym i lokalnym są głównie ośrodki sportu i rekreacji oraz kluby sportowe. Należy podkreślić, że coraz częściej organizatorami tego typu imprez są organizacje pozarządowe.

Z organizowanych na tym terenie imprez o charakterze masowym (koncerty, festyny, zawody sportowe, rekreacja) na szczególną uwagę zasługują między innymi:

- Ø Koncerty znanych i popularnych w Polsce zespołów muzycznych,

- Ø Festyn plenerowy dla rodzin pod nazwą "Wstąp po zdrowie" w Działdowie,
- Ø Międzynarodowe i ogólnopolskie zawody sportowe (baseball, koszykówka oldboyów, akcja „Polska biega”, mityng lekkoatletyczny, turniej piłki nożnej i inne),
- Ø Rodzinny Rajd Rowerowy po terenie Działdowa i okolic,
- Ø Konkursy jeździeckie; powożenia zaprzęgami i skoków nieopodal leśniczówki w Malinowie,
- Ø Turniej Rycerski o Miecz Św. Katarzyny na zamku w Działdowie z udziałem kilkunastu bractw rycerskich z całego kraju,
- Ø Festyn „Pożegnanie lata” w Działdowie,
- Ø Dni Lidzbarka,
- Ø Powitanie Lata,
- Ø Turniej Wsi,
- Ø Wojewódzkie Zawody Wędkarskie „Rybka” (dla dzieci niepełnosprawnych),
- Ø Rady piesze,
- Ø Ogólnopolskie Zawody Strzeleckie o Złoty Róg Jednorożca,
- Ø Turniej strzelecki – o pierścień św. Wojciecha,
- Ø Lidzbarski Jarmark,
- Ø Plener malarski na terenie gminy Działdowo,
- Ø Festiwal Twórczości Religijnej FERA w Iłowie-Osada,
- Ø Turniej Wsi - w gminie Iłowo-Osada,
- Ø Dni Rodziny - w gminie Rybno,
- Ø Ogólnopolski Przegląd Teatrów Amatorskich "Płońskie lato teatralne" organizowany w gminie Płońsk,
- Ø Dni Rodziny i Święto Jana w gminie Janowiec Kościelny,
- Ø Dni Lubawy,
- Ø Dzień Ziemi Kozłowskiej w gminie Kozłowo.

Ważną rolę na tym terenie spełniają muzea, a mianowicie Muzeum Etnograficzne w Jeleniu, Muzeum Przyrody Welskiego Parku Krajobrazowego także w Jeleniu oraz Warmińsko-Mazurskie Muzeum Pożarnictwa Ochotniczej Straży Pożarnej w Lidzbarku. W Muzeum Etnograficznym w Jeleniu stałą ekspozycją objęty jest sprzęt gospodarstwa wiejskiego. Organizowane są również wystawy czasowe poświęcone wybranym dziedzinom kultury ludowej.

Muzeum Przyrody WPK mieści się w siedzibie Parku w Jeleniu. Dla ekspozycji zwierząt występujących w Parku zaaranżowano ich naturalne środowiska życia. Ekspozycja przedstawia trzy główne typy ekosystemów: leśny, wodny oraz pól i łąk (tereny rolnicze). Prezentowane są także cztery dioramy przedstawiające występujące w krajobrazie WPK środowiska.

Warmińsko-Mazurskie Muzeum Pożarnictwa Ochotniczej Straży Pożarnej w Lidzbarku w swoich zbiorach prezentuje stare dokumenty, odznaczenia, mundury strażackie, sztandary oraz sprzęt przeciwpożarowy pochodzący z dawnych wieków. Do najciekawszych eksponatów należą historyczne hełmy strażackie i urządzenia wodne używane do gaszenia pożarów. Muzeum to rocznie zwiedza około 3,5 tys. osób.

4. Uwarunkowania ekologiczne

4.1. Obszary chronione

Na terenie Związku występuje większość form ochrony przyrody, z wyjątkiem parków narodowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i stanowisk dokumentacyjnych. Występują tu również obszary Natura 2000, a mianowicie: część dwóch obszarów „Dolina Drwęcy” i „Ostaja Lidzbarska” oraz w całości obszary „Ostaja Welska” i „Przełomowa Dolina Rzeki Wel” jako Specjalne Obszary Ochrony, a także znaczna część obszaru „Dolin Wkry i Mławki”, jako Obszary Specjalnej Ochrony (mapa). Za priorytetową formę ochrony przyrody i krajobrazu uznano wielkoprzestrzenny system obszarów chronionych. Jest to forma w polityce ekologicznej powszechnie uznawana za najbardziej efektywną. Na system ten na terenie Związku składają się: rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Priorytetowym zadaniem tego systemu jest:

- przywrócenie obszarom zdegradowanym równowagi ekologicznej i zachowanie i tej równowagi na obszarach najcenniejszych przyrodniczo,
- użytkowanie gospodarcze, w tym turystyczne i wypoczynkowe tych obszarów w warunkach rozwoju zrównoważonego.

Należy także podkreślić, że zdecydowana większość obszarów użytkowanych turystycznie i planowanych do zagospodarowania turystycznego objęta jest systemem ochrony przyrody.

4.1.1. Rezerwaty przyrody

Na obszarze Związku znajduje się 8 rezerwatów przyrody a dalszych 6 rezerwatów jest projektowanych. Rezerwaty te – poza Świńskim Bagnem – występują w parkach krajobrazowych. Są to następujące rezerwaty:

- Ø **Bagno Koziana** - rezerwat ornitologiczny o powierzchni 54,85 ha, ustanowiony w 1991 r. na terenie gminy Lidzbark, dla zachowania ostoi ptactwa wodno-błotnego; na obszarze rezerwatu stwierdzono występowanie 87 gatunków ptaków,

- Ø **Góra Dębowa** - rezerwat leśno - krajobrazowy o powierzchni 163,32 ha, utworzony w 1993 r. w Dwukolach dla zachowania unikalnego, pagórkowatego krajobrazu leśnego ze starymi drzewostanami mieszanymi,
- Ø **Jar Brynicy** - rezerwat geomorfologiczno-leśny o powierzchni 29,47 ha, utworzony w 1955 r. dla zachowania lasu mieszanego o cechach zespołu naturalnego, porastającego strome zbocza jaru rzeki Brynicy i przylegającej wysoczyzny morenowej,
- Ø **Jezioro Neliwa** - rezerwat utworzony w 2006 r. o powierzchni 16,51 ha, na terenie gminy Rybno, w celu ochrony zanikającego mezotroficznego jeziora wraz z niewielkim fragmentem jego zlewni,
- Ø **Klonowo** - rezerwat leśny o powierzchni 32,64 ha, utworzony w 1958 r. w celu ochrony lasu mieszanego o wieku drzewostanu około 190 lat,
- Ø **Ostrów Tarczyński** - rezerwat leśno-krajobrazowy o powierzchni 108,58 ha, utworzony w 1993 r., w celu ochrony i zachowania lasów urozmaiconych pod względem siedlisk i zespołów roślinnych, będących ostoją licznych gatunków ptaków; rezerwat obejmuje bór mieszany z fragmentami lasów grądowych,
- Ø **Świńskie Bagno** - rezerwat torfowiskowo-ornito-faunistyczny o powierzchni 16,10 ha, ustanowiony w 1993 r. w gminie Iłowo-Osada dla zachowania ekosystemów torfowiskowych i leśnych będących ostoją licznych gatunków ptaków i ssaków,
- Ø **Piekielko** – rezerwat częściowy, krajobrazowy, utworzony w 2001 r. na powierzchni 26,19 ha, obejmuje przełomowy odcinek doliny Welu o długości około 2 km oraz przylegające do niej lasy. Dno rzeki jest kamieniste, natomiast nurt miejscami jest bardzo szybki, tworząc bystrza. Zbocza doliny Welu, dochodzące do 30 m wysokości, porastają bogate lasy liściaste.

4.1.2. Parki krajobrazowe

Jak już wspomniano na obszarze Związku występują dwa parki krajobrazowe. Są to parki: Górznieńsko-Lidzbarski (w części) i Welski (w całości). Parki te utworzono w celu ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i rekreacyjnych.

Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy utworzony został w 1990 r. Powierzchnia parku wynosi 18996 ha. Teren parku odznacza się atrakcyjnymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Szczególnie atrakcyjna jest rzeźba terenu z deniwelacjami przekraczającymi 50 m. Teren parku przecina malownicza dolina rzeki Brynicy. Ponad 70 % powierzchni parku zajmują lasy, często mające charakter puszczański. Na terenie parku znajduje się szereg atrakcyjnych turystycznie jezior, spośród których wymienić należy przede wszystkim jeziora: Samin, Górzno, Młyńskie, Leźno Wielkie i Pia-

seczno. W granicach GLPK znajduje się 12 istniejących i projektowanych rezerwatów przyrody oraz szereg pomników przyrody.

Welski Park Krajobrazowy utworzony został w 1996 r. na terenie o powierzchni 20444 ha. Główną osią hydrograficzną parku jest rzeka Wel stanowiąca lewy dopływ Drwęcy. Wel przepływa przez szereg jezior i ma w wielu miejscach charakter rzeki górskiej, stanowiąc atrakcyjny szlak kajakowy. Teren parku odznacza się urozmaiconą rzeźbą, co związane jest z położeniem w strefie czołowo-morenowej. Cennym walorem przyrodniczym parku są duże powierzchnie torfowiskowo-bagienne. Na terenie parku znajdują się 4 istniejące rezerваты przyrody, 4 użytki ekologiczne i 25 pomników przyrody. Projektuje się utworzenie dalszych 6 rezerwatów przyrody. Głównym ośrodkiem obsługi ruchu turystycznego na terenie parku jest Lidzbark i Rybno.

4.1.3. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody są elementem ochrony cennych przyrodniczo obiektów punktowych (drzewa, głązy), powierzchniowych (skupienia drzew, formy geomorfologiczne) i liniowych (aleje drzew), które stanowią walor turystyczny uzupełniający, głównie na szlakach turystycznych. Na obszarze Związku znajdują się obecnie 94 pomniki przyrody. Występują one głównie na terenie parków krajobrazowych.

4.2. Zagrożenia walorów turystycznych

Głównymi zagrożeniami dla walorów turystycznych wpływającymi znacznym stopniu możliwość rozwoju turystyki na obszarze Związku są:

- Ø zanieczyszczenie wód powierzchniowych, głównie ze zlewni rolniczych,
- Ø chaotyczny sposób wprowadzania budownictwa letniskowego, głównie w bezpośrednim sąsiedztwie jezior,
- Ø intensywna eksploatacja złóż mineralnych niszcząca atrakcyjną rzeźbę terenu,
- Ø zaśmiecanie przez mieszkańców i turystów terenów w sąsiedztwie szlaków pieszych, ścieżek przyrodniczych i szlaków rowerowych,
- Ø budowa małych elektrowni wodnych w dolinie Welu,
- Ø emisja zanieczyszczeń powietrza,
- Ø fermy, tuczu i drobiu,
- Ø niesprawne instalacje komunalne.

Podstawę gospodarki turystycznej na tym obszarze stanowią wody powierzchniowe; rzeki i jeziora. Jakość wód jezior nie wyklucza możliwości ich szerokiego rekreacyjnego wykorzystania. Jakość wód jezior oceniana jest głównie w klasach II i III (według dawnej klasyfikacji). Na ogół korzystny

jest stan sanitarny wód jeziornych. W grupie jezior o najwyższej jakości wód są zbiorniki o dużych powierzchniach, głębokościach i odporne na negatywne wpływy zlewni. Należą tu takie jeziora jak: Rumian, Tarczyńskie, Kownatki, Hartowieckie, Kiełpińskie, Piaseczno i Grądy. Należy dodać, że większość jezior jest bogata w składniki mineralne. Są to jeziora należące do typu eutroficznego. Do głównych źródeł zagrożeń jakości wód jezior należą zanieczyszczenia ze zlewni rolniczych, przypadki zrzutów ścieków, a także turystyka.

O jakości wód powierzchniowych w dużej mierze decydują zanieczyszczenia obszarowe. Ocenia się, że około 60 % ładunku zanieczyszczeń w wodach powierzchniowych pochodzi z zanieczyszczeń przestrzennych. Najbardziej skutecznym sposobem ograniczenia wpływu zanieczyszczeń obszarowych na jakość wód jest poprawa struktury użytkowania gruntów w zlewniach bezpośrednich jezior. Za najbardziej efektywne w tym zakresie narzędzie poprawy uznać należy wzrost powierzchni leśnych, zadrzewień i zakrzewień, a w szczególności kształtowanie tzw. pasów ochronnych wzdłuż linii brzegowych.

Duże zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych stanowią ośrodki wypoczynkowe zlokalizowane w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Tylko niewielka część obiektów wczasowych wyposażona jest we własne oczyszczalnie ścieków. Szereg obiektów turystycznych podłączonych jest do miejskich i gminnych sieci kanalizacyjnych. W większości jednak jednostek osadnictwa turystycznego gospodarka ściekami jest tradycyjna i opiera się o zbiorniki gnilne. Rozwiązania te nie dają jednak gwarancji skutecznej ochrony wód.

Zanieczyszczenie powietrza na terenie Związku powstaje głównie jako wynik procesu spalania paliw, przede wszystkim węgla kamiennego w kotłowniach i paleniskach indywidualnych. Udział zanieczyszczeń technologicznych jest stosunkowo niewielki. Stopień zanieczyszczenia powietrza zależy głównie od wielkości emisji i koncentracji emitatorów na danym obszarze, od warunków przewietrzania oraz od wpływu źródeł transgranicznych. Jednym z podstawowych źródeł zanieczyszczeń powietrza jest emisja zanieczyszczeń od transportu samochodowego. Na podstawie danych literaturowych przyjąć można, że aktualnie do 50 % zanieczyszczeń powietrza w miastach pochodzi ze spalin samochodowych. Te dane nakazują z wielką rozważą projektować trasy komunikacyjne prowadzące przez obszary o cennych walorach przyrodniczych i turystycznie – wypoczynkowych.

Podstawowym źródłem hałasu decydującym o klimacie akustycznym obszaru „Działdowszczyzna” jest komunikacja drogowa i kolejowa. Uciążliwość tras drogowych jest zależna od wielu czynników, a głównie od natężenia ruchu, struktury strumienia pojazdów, a zwłaszcza udziału w nim pojazdów ciężkich, prędkości pojazdów, rodzaju i stanu nawierzchni i jej konfiguracji, stanu technicznego pojazdów, charakteru zabudowy terenów przyległych do tras oraz od organizacji ruchu.

4.3. Chłonność turystyczna

Określenie chłonności turystycznej obszarów obecnie użytkowanych turystycznie ma istotne znaczenie z punktu widzenia ochrony środowiska przyrodniczego przed nadmierną wielkością ruchu turystycznego. Umożliwia to także sterowanie ruchem turystycznym, co ma duże znaczenie w użytkowaniu turystycznym obszarów. Chłonność turystyczna oznacza zdolność środowiska przyrodniczego do przyjęcia takiego obciążenia przez turystów, które zapewni optymalne warunki wypoczynku i nie spowoduje zachwiania równowagi biocenotycznej w środowisku. Chłonność świadczy, więc o możliwości użytkowania turystycznego obszarów bez określenia ich funkcji i sposobu zagospodarowania.

Chłonność turystyczna obszarów jest uzależniona od odporności poszczególnych ekosystemów na użytkowanie turystyczne. Zależność ta jest wprost proporcjonalna, im wyższa odporność tym wyższa chłonność. W przypadku obszaru Związku „Działdowszczyzna” określono chłonność turystyczną lasów i jezior traktując te elementy jako obszary chłonnościowe. Dla powierzchni leśnych zastosowano wskaźnik chłonności wynoszący 3,3 osoby/ha²³. Dla określenia chłonności turystycznej jezior i sztucznych zbiorników wodnych zastosowano dwa wskaźniki: 20 m²/osobę dla stref kąpielisk otwartych oraz 0,8 osoby/ha dla tzw. wód otwartych. W przypadku wód otwartych oznacza to użytkowanie 5 ha powierzchni wody przez dwie 2-osobowe łodzie żaglowe, kajaki, rowery wodne itp.

Określoną wartość chłonności turystycznej lasów i jezior dla poszczególnych gmin przedstawiono w tabeli 1. Łączna jednorazowa chłonność turystyczna powierzchni leśnych wynosi 94,1 tys. osób, natomiast chłonność turystyczna jezior jest znacznie mniejsza i wynosi 33,8 tys. osób. Chłonność tzw. wód otwartych wynosząca w sumie 1070 osób świadczy, że na jeziorach może jednorazowo przebywać 535 jednostek pływających dwuosobowych. Najwięcej tych jednostek może pływać po jeziorach w gminach Rybno (240 jednostek), Kozłowo (125 jednostek) i Lidzbark (120 jednostek). Pozostała część chłonności jezior (32,7 tys. osób) odnosi się do chłonności stref kąpielisk otwartych i świadczy o tym, że taka liczba osób może jednocześnie kąpać się w tych jeziorach. Wymaga to oczywiście wprowadzenia odpowiedniego zagospodarowania wytyczającego te strefy (pomosty, liny, boje).

Tabela 1

Wartość chłonności turystycznej jezior i lasów na terenie Związku „Działdowszczyzna” (w osobach)

Lp.	Gmina/miasto	Chłonność jezior		Chłonność lasów	Razem
		razem	w tym wody otwarte		
1.	Działdowo (m)	-	-	200	200

² Wskaźniki i normy użytkowania turystycznego obszarów, miejscowości, obiektów, szlaków, Instytut Turystyki, Warszawa 1978.

2.	Działdowo (gm)	900	30	12200	13100
3.	Lidzbark	7000	240	23600	30600
4.	Płońnica	-	-	7000	7000
5.	Rybno	15800	480	11000	26800
6.	Iłowo-Osada	700	20	12700	13400
7.	Grodziczno	800	50	7300	8100
8.	Lubawa (m)	-	-	-	-
9.	Kozłowo	8600	250	11500	20100
10.	Janowiec Kościelny	-	-	8600	8600
Ogółem		33800	1070	94100	127900

Źródło: opracowanie własne

Określając chłonność turystyczną danej gminy zsumowano chłonność turystyczną lasów i jezior. Chłonność gminy stanowi wartość progową jednorazowej wielkości użytkowania turystycznego. Największą wartością chłonności charakteryzują się gminy: Lidzbark (30,6 tys. osób), Rybno (26,8 tys. osób) i Kozłowo (20,1 tys. osób).

Stosując powyższe kryteria obliczono łączną jednorazową chłonność turystyczną Związku „Działdowszczyzna”, która wynosi 127,9 tys. osób. Teoretycznie taka liczba osób może jednocześnie wypoczywać na obszarach turystycznych Związku nie powodując degradacji walorów turystycznych.

5. Zagospodarowanie turystyczne

Inwentaryzacja zagospodarowania turystycznego dokonana w trakcie badań terenowych przeprowadzonych w okresie październik – grudzień 2007 r. obejmowała elementy bazy noclegowej oraz pozostałe elementy infrastruktury turystycznej (baza gastronomiczna, baza towarzysząca, urządzenia turystyczne i rekreacyjno-sportowe). Elementy te oceniane były jako dodatkowe wyposażenie bazy noclegowej. Identyfikowano również inne obiekty i urządzenia zagospodarowania turystycznego, takie jak: ośrodki wypoczynku świątecznego, większe kąpieliska i plaże, wypożyczalnie sprzętu turystycznego oraz biura turystyczne i ośrodki informacji turystycznej.

5.1. Baza noclegowa

W przypadku bazy noclegowej określano następujące cechy poszczególnych obiektów:

- położenie (miejscowość, gmina),
- rodzaj obiektu,
- ilość miejsc noclegowych całorocznych i sezonowych.

Na omawianym terenie obecnie obiekty bazy noclegowej dysponują w sumie 6803 miejscami noclegowymi, w tym są 902 miejsca całoroczne i 5901 miejsc sezonowych (tab. 2). Widać, więc zdecydowaną przewagę miejsc sezonowych, które stanowią aż 86,7% całej bazy noclegowej.

Tabela 2

Liczba miejsc noclegowych w poszczególnych jednostkach administracyjnych na terenie Związku „Działdowszczyzna” w 2007 r.

Lp.	Gmina	Miejsca noclegowe		Razem
		całoroczne	Sezonowe	
1.	Działdowo (m)	96	-	96
2.	Działdowo (gm)	62	20	82
3.	Lidzbark	259	1800	2059
4.	Płońnica	-	-	-
5.	Rybno	368	2453	2821
6.	Iłowo-Osada	16	-	-
7.	Grodziczno	-	1196	1196
8.	Lubawa (m)	42	-	42
9.	Kozłowo	59	432	491
10.	Janowiec Kościelny	-	-	-
Ogółem		902	5901	6803

Źródło: opracowanie własne

Analizując liczbę miejsc noclegowych w poszczególnych gminach Związku można zauważyć, że najwięcej tych miejsc jest w gminach: Rybno (2821), Lidzbark (2059) i Grodziczno (1196). Dwie gminy na tym terenie, a mianowicie Płońnica i Janowiec Kościelny nie dysponują obecnie bazą noclegową.

W gminach Związku zinwentaryzowano poszczególne rodzaje obiektów (tab. 3). Łącznie na tym terenie znajduje się 835 obiektów dysponujących miejscami noclegowymi. Najwięcej na tym terenie jest domków letniskowych (712 obiektów) zlokalizowanych w 19 zespołach (koloniach) zabudowy letniskowej. Domki letniskowe dysponują łącznie 3560 miejscami noclegowymi, licząc średnio 5 miejsc noclegowych w każdym obiekcie⁴. Dużą liczbę stanowią też obiekty letniskowe, które powstały z adaptacji wiejskiej zabudowy (50 obiektów, 263 miejsc noclegowych w takich ośmiu miejscowościach przedstawionych w tab. 5, jak: Grabacz, Grądy, Gronowo, Kopaniarze, Naguszewo, Nowa Wieś, Tarczyny, Wery). W wielu miejscowościach obszaru Związku (np. Cibórz, Dębień, Grabacz, Jeleń, Lidzbark, Linowiec, Naguszewo, Rumian-Lesiak, Rybno, Szkotowo, Tuczki, Uzdowo, Wąpiersk) znajduje się 25 obiektów agroturystycznych, które oferują łącznie 295 miejsc noclegowych.

Znaczna jest też na tym obszarze ilość ośrodków wypoczynkowych (17 obiektów), które dysponują 1492 miejscami noclegowymi. Ośrodki wypoczynkowe w większości dysponują wypożyczal-

⁴ na podstawie badań przyjmuje się (Kowalczyk A., Geograficzno-społeczne problemy zjawiska drugich domów, Uniwersytet Warszawski, 1994), że średnio jeden obiekt letniskowy posiada 5 miejsc noclegowych.

niami sprzętu sportowo-rekreacyjnego (kajaki, łodzie wiosłowe, rowery itp., np. w miejscowościach Lidzbark, Ostaszewo, Rybno). Dość popularnymi obiektami udzielającymi noclegów są pokoje gościnne, które znajdują się takich miejscowościach (12 obiektów) jak: Działdowo, Lidzbark, Lubawa,

Fot. 8. Gospodarstwo rybackie „Agr-Ryb” Barbary i Lecha Ossowskich w Koszelewach

Rybno, Szkotowo, Uzdrawo, Wery i które mogą przyjąć jednorazowo na nocleg 172 osoby. W przypadku hoteli występuje duże zróżnicowanie pod względem ich wielkości. Z występujących tu sześciu hoteli trzy należą do obiektów małych (Działdowo i dwa obiekty w Rybnie), dwa do średnich (Działdowo, Januszkowo) i jeden dużych (Lidzbark). Łączna pojemność hoteli wynosi 302 miejsca noclegowe.

Tabela 3.

Liczba obiektów i liczba miejsc noclegowych w obiektach na terenie Związku „Działdowszczyzna”

Lp.	Rodzaj obiektu	Liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych
1.	Hotele	6	302
2.	Zajazdy	3	42
3.	Ośrodki wypoczynkowe	17	1492
4.	Gospodarstwa agroturystyczne	25	295
5.	Pokoje gościnne	12	172
6.	Domki letniskowe	712	3560
7.	Obiekty adaptowane z wiejskiej zabudowy	50	263
8.	Pola namiotowe	5	500
9.	Kempingi	2	100
10.	Ośrodek rehabilitacyjny	1	30
11.	Schronisko młodzieżowe	1	25
12.	Wioska archeologiczna	1	22
Ogółem		835	6803

Źródło: opracowanie własne

Z innych obiektów noclegowych wymienić należy pola namiotowe i kempingi, które łącznie oferują 600 miejsc. Pola namiotowe w Kownatkach i w Piasecznie dysponują podłączeniami dla przyczep kempingowych. Z występujących na tym obszarze trzech zajazdów dwa dysponują miejscami noclegowymi, natomiast zajazd w Napierkach (gmina Janowiec Kościelny) jest obiektem beznoclegowym.

Ważną rolę w obsłudze ruchu turystycznego na tym terenie pełnią inne obiekty zagospodarowania turystycznego, które nie dysponują noclegami. Są to ośrodki turystyki konnej, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, głównie kajaków i rowerów, przystanie, plaże oraz kąpieliska. Standard tych obiektów jest średni a w niektórych przypadkach niski (np. elementy obsługi nad jeziorami w gm. Grodziczno).

5.2. Obiekty gastronomiczne

Na terenie Związku występuje znaczna ilość obiektów gastronomicznych ogólnodostępnych. Są to restauracje, kawiarnie, pizzerie i bary. Restauracje szczególnie w miastach charakteryzują się

wysokim standardem. Niektóre restauracje (np. w Lidzbarku) dysponują salami konferencyjnymi, w których odbywają się spotkania biznesowe, konferencje, koncerty i różnego rodzaju imprezy, głównie rodzinne. Także niektóre restauracje funkcjonują jako obiekty wyposażenia hoteli, zajazdów i ośrodków wypoczynkowych (np. w Lidzbarku). Ze względów ekonomicznych zlikwidowano część stołówek w ośrodkach wypoczynkowych, natomiast te, które pozostały mają charakter ogólnodostępny. W miejscowościach turystycznych i wypoczynkowych, szczególnie w sezonie turystycznym, usługi świadczą obiekty „małej gastronomii”. Należy podkreślić, że na terenie Związku zakłady gastronomiczne dysponują odpowiednią ilością miejsc konsumpcyjnych w stosunku do wielkości ruchu turystycznego.

5.3. Szlaki turystyczne

Ważną rolę w obsłudze ruchu turystycznego na terenie Związku pełnią szlaki turystyczne. Występują tu szlaki: piesze, kajakowe, rowerowe oraz ścieżki przyrodnicze i edukacyjne (mapa). Szlak turystyki pieszej, szlak czerwony, prowadzi po wschodniej stronie doliny Welu; od Lidzbarka do Nowego Miasta Lubawskiego. Na terenie Związku szlak ma około 27 km długości. Szlak jest słabo oznakowany.

Przez teren Związku przebiega także Szlak Grunwaldzki. Jest to szlak motorowy, okrężny o długości 283 km, prowadzący przez południową część woj. warmińsko-mazurskiego. Szlak prowadzi z Olsztyna przez Lubawę, Nowe Miasto Lubawskie, Lidzbark, Działdowo, Nidzicę, Grunwald (pole bitwy), Olsztynek do Olsztyna.

Rolę specyficznych szlaków pieszych spełniają także ścieżki przyrodnicze i edukacyjne. Pełnią one bardzo pożyteczną rolę, szczególnie dla dzieci i młodzieży szkolnej. Ścieżki prowadzone są po najciekawszych przyrodniczo obszarach Związku „Działdowszczyzna”, głównie w obrębie parków krajobrazowych. Na tym terenie wytyczone są następujące ścieżki przyrodnicze i dydaktyczne:

- Ø „Nad Neliwą” o długość około 3 km, poprowadzona w lesie nad jez. Neliwa, który jest rezerwatem przyrody. Nad jeziorem zlokalizowano platformę widokową. Tematem wiodącym ścieżki jest prezentacja walorów przyrodniczych lasu, jego zagospodarowania i ochrony,
- Ø „Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna nad Jeziorem Lidzbarskim” wraz z „Leśną ścieżką dydaktyczną” Nadleśnictwa Lidzbark, o długość łącznej około 8 km, ścieżki prowadzą w lesie nad Jeziorem Lidzbarskim,
- Ø „Trasa Lasem Nadwelskim”, ścieżka dydaktyczna prowadząca doliną rzeki Wel o długość około 10,5 km; ma charakter pieszego szlaku przyrodniczo-krajobrazowego,
- Ø „Ścieżka wokół Jeziora Kiełpińskiego” – ścieżka dydaktyczna przeznaczona dla turystów pieszych i rowerowych, której długość wynosi ponad 8 km,

- ∅ „Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna wokół Jeziora Okuminek” o długości około 1 km prezentująca środowisko małego jeziora i jego podmokłe obrzeże,
- ∅ „Ścieżka rowerowa północnym skrajem Welskiego Parku Krajobrazowego” o długości ponad 19 km, jest traktowana jako szlak rowerowy i jednocześnie jako ścieżka przyrodnicza,
- ∅ ścieżki o charakterze spacerowym i ścieżki rowerowe na terenie leśnym w sąsiedztwie miejscowości Malinowo.

Szlaki rowerowe istniejące i planowane na terenie Związku (mapa) prowadzą atrakcyjnymi pod względem krajobrazowym i przyrodniczym obszarami. Mają one formę pętli, które często łączą się ze sobą. Są to dosyć trudne i uciążliwe trasy, prowadzące często drogami polnymi. Z przeprowadzonych wywiadów i rozmów wynika, że turystyczne wykorzystanie tras rowerowych obecnie jest stosunkowo niewielkie a jedną z istotnych przyczyn jest brak lub niewłaściwe ich oznakowanie.

Na terenie Związku kluczową rolę odgrywa turystyka wodna jako jedna z podstawowych form turystyki aktywnej. Obecnie funkcjonują 2 szlaki kajakowe; Welu i Wkry. W przypadku szlaków kajakowych – jak już wyżej wspomniano w podrozdziale 3.1. – największą atrakcją stanowi szlak Welu, który przy wprowadzeniu odpowiedniego zagospodarowania turystycznego i prowadzeniu działań marketingowych może w niedalekiej przyszłości stać się jednym z najatrakcyjniejszych szlaków kajakowych w Polsce. Zagospodarowanie rzeki dla potrzeb obsługi spływów kajakowych odnieść należy do takich elementów zagospodarowania jak: ośrodki obsługi turystyki wodnej, stacje wodne, pola namiotowe oraz punkty odpoczynkowe na szlaku wodnym, których szczegółowy zakres proponowanego zagospodarowania przedstawiono w pkt. 7. Należy podkreślić, że szlaki wodne na terenie Związku nie są oznakowane. Poza jedynym obiektem znajdującym się w Lidzbarku brakuje podmiotów i indywidualnych osób posiadających odpowiednie uprawnienia, które w kompleksowy sposób (wynajem kajaków, obsługa ratowników, ubezpieczenie uczestników itp.) zajmowałyby się organizacją spływów kajakowych, głównie na rzece Wel. Istniejące wypożyczalnie kajaków (np. w takich miejscowościach jak: Jeleń, Kurojady, Lidzbark, Rybno) oferują obecnie jeszcze zbyt ubogi zakres świadczonych usług.

Zagospodarowanie turystyczne szlaków jest obecnie niewielkie, z wyjątkiem ścieżek przyrodniczych i edukacyjnych. Obsługa wędrówek wodnych odbywa się głównie w ośrodkach związanych z turystyką wodną oraz z wypoczynkiem pobytowym nadwodnym. W ośrodkach tych oferowany jest szeroki wachlarz usług, takich jak np.: usługi noclegowe, gastronomiczne, handlowe i zaopatrzeniowe. Stanowią one również zaplecze sanitarne, wypożyczalnie sprzętu wodnego, itp. Mimo poprawy w ostatnich latach w tym zakresie brakuje jednakże na szlakach wodnych stanic wodnych, czy odpowiednio zagospodarowanych miejsc postojowych dla kajakarzy.

5.4. Urządzenia sportowo-rekreacyjne

Duże znaczenie w obsłudze turystyki na omawianym obszarze mają ogólnodostępne urządzenia sportowo-rekreacyjne. W ostatnim czasie obserwuje się zjawisko powstawania coraz większej liczby tych urządzeń. Do dyspozycji turystów są przede wszystkim: boiska piłkarskie, boiska do siatkówki, koszykówki, piłki ręcznej, korty tenisowe itp. Urządzenia te występują głównie w miastach. Poza miastami urządzenia te towarzyszą bazie noclegowej, szczególnie o wysokim standardzie. Obserwuje się także coraz częściej, że w ofercie hoteli pojawiają się do dyspozycji turystów urządzenia sportowo-rekreacyjne m. in. takie, jak: bilard, sauna, kort, czy siłownia (np. hotel „Majątek Lemany” w Januszkowie).

Na terenie Związku „Działdowszczyzna” intensywnie rozwija się baza do uprawiania turystyki i rekreacji konnej. Zinventaryzowano 5 tego typu obiektów działających głównie w formie ośrodków turystyki i rekreacji konnej (Kiełpiny, Kurojady, Malinowo, Rumian-Lesiak, Uzdowo). Ośrodki te mają różny zakres oferowanych usług a w niektórych ośrodkach poza nauką jazdy konnej, oferowane są również przejażdżki bryczkami, kuligi, rajdy konne i wypożyczanie koni. W sezonie letnim kilka obiektów noclegowych o wyższym standardzie powiększa swoją ofertę turystyczną również o naukę jazdy konnej oraz przejażdżki bryczkami wypożyczając konie z pobliskich stajni.

5.5. Walory recepcji

Ważną rolę w obsłudze turystyki odgrywają ośrodki i punkty informacji i promocji turystycznej oraz biura podróży. Na terenie Związku funkcjonuje kilka tego typu instytucji. Należą do nich:

- Ø Powiatowy Ośrodek Informacji i Promocji Turystycznej w Działdowie,
- Ø Biuro ds. Promocji i Turystyki Urzędu Miasta i Gminy w Lidzbarku,
- Ø Punkt Informacji Turystycznej w Rybnie,
- Ø Biuro Podróży A.J. Voyage w Działdowie.

Jednostki informacji i promocji turystycznej na tym terenie mają za zadanie propagowanie walorów turystycznych tego obszaru oraz przyciąganie inwestorów i turystów w celu jego rozwoju społeczno-gospodarczego. Bardzo ważna jest także działalność informacyjna.

Powiatowy Ośrodek Informacji i Promocji Turystycznej w Działdowie prowadzi szeroką działalność informacyjną, promocyjną i organizacyjną związaną z turystyką, w tym w szczególności:

- Ø wydaje materiały informacyjno-promocyjne, z których w ostatnim czasie opracowano i wydano: mapę powiatu w wersjach: polskiej, angielskiej i niemieckiej, informator o bazie noclegowej i gastronomicznej, przewodnik „Na Jagiellowym szlaku. Przewodnik po powiecie dziadowskim”, mapę Welskiego Parku Krajobrazowego z opisem przyrody powiatu dziadowskiego, ulotki („Turystyka”, „Muzea”, „Leśna ścieżka dydaktyczna w Nadleśnic-

twie Lidzbark”, „Szlak kajakowy rzeką Wel” (2 ulotki), „Miejsca pamięci i martyrologii powiatu dziadowskiego”), pocztówki,

- Ø przygotowuje coroczny kalendarz imprez,
- Ø przygotowuje gadżety promocyjne (kubki, szklanki, smycze, długopisy, breloczki, koszulki, czapeczki itp.),
- Ø publikuje artykuły w prasie,
- Ø prowadzi stronę portalu z atrakcjami turystycznymi w wersji polsko-niemieckiej,
- Ø organizuje konferencje i międzynarodowe spotkania m. in. o tematyce turystycznej,
- Ø uczestniczy w wielu imprezach o charakterze kulturalno-sportowym i wystawienniczym, w tym w targach turystycznych.

Szczególnie ciekawie prowadzona jest działalność promocyjna również przez biuro w Lidzbar-ku. „Każdego roku Biuro wraz z właścicielami obiektów noclegowych i gastronomicznych opracowuje wspólny plan działania na dany sezon. Taka współpraca pozwala na zapoznanie się z aktualnymi problemami i pomysłami właścicieli, sprzyja wymianie doświadczeń i buduje pozytywny wizerunek wspólnego działania na rzecz rozwoju lokalnej gospodarki”⁵. Biuro wspomaga także społeczność wiejską prowadząc szkolenia z zakresu agroturystyki.

⁵Dobucka D., Promocja regionu turystycznego jako element marketingu terytorialnego na przykładzie Lidzbar-ka Welskiego. Praca mgr, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, Łódź 2006.

II. Koncepcja zagospodarowania turystycznego i funkcjonowania turystyki

1. Strategiczne cele rozwojowe turystyki

Najważniejszymi, strategicznymi celami rozwojowymi gospodarki turystycznej na obszarze Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” są:

- dalszy rozwój gospodarki turystycznej z uwzględnieniem ochrony środowiska przyrodniczego (rozwój zrównoważony),
- podnoszenie konkurencyjności oferty turystycznej, tworzenie pakietów turystycznych,
- podnoszenie standardu bazy noclegowej i gastronomicznej,
- zwiększenie ruchu turystycznego: krajowego i zagranicznego,
- powstanie nowych miejsc pracy w gospodarce turystycznej i usługach towarzyszących,
- zwiększenie dochodów ludności dzięki zwiększeniu obsługi ruchu turystycznego,
- rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i technicznej w nawiązaniu do gospodarki turystycznej, w tym turystyczne zagospodarowanie terenu, wytyczenie i oznakowanie szlaków,
- stworzenie i wypromowanie turystycznych produktów lokalnych,
- wzrost świadomości ekologicznej społeczności lokalnych oraz ukierunkowanie gospodarki turystycznej na ochronę obszaru Welskiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.

Konstrukcja niniejszej koncepcji rozwoju turystyki oparta jest na założeniu, że poszczególne jednostki administracyjne stworzą na obszarze Związku funkcjonalną całość. Zakłada się, że jednostki te nie powinny między sobą konkurować, ale uzupełniać się programem zagospodarowania i oferowanym produktem turystycznym wynikającym z istniejących uwarunkowań.

Wdrożenie niniejszej koncepcji rozwoju turystyki wiąże się z podjęciem szeregu działań warunkujących jej powodzenie. Proponowane działania adresowane są zarówno do władz powiatowych i gminnych, władz obu parków krajobrazowych oraz służb: ochrony środowiska, leśnych i planistycznych, ośrodków doradztwa rolniczego, jak również do wszystkich podmiotów działających w dziedzinie obsługi ruchu turystycznego. Są to propozycje działań odnoszące się przede wszystkim do zagospodarowania turystycznego, w tym dotyczące:

- restrukturyzacji istniejącego zagospodarowania turystycznego wraz z wprowadzaniem nowych elementów infrastruktury turystycznej,

- ekologizacji istniejącego zagospodarowania i użytkowania turystycznego, a głównie propozycje porządkowania istniejącej bazy turystycznej, propozycje zmiany form użytkowania turystycznego w kierunku rozwoju form przyjaznych środowisku,
- uwzględnienie proponowanych zmian w planach zagospodarowania przestrzennego gmin i w opracowaniach studialnych związanych z zagospodarowaniem turystycznym.

Strategiczne cele rozwoju turystyki na omawianym terenie Związku ujmują całościowo problematykę zagospodarowania i użytkowania turystycznego i mają charakter docelowy. Zaproponowane kierunki zagospodarowania turystycznego nie mają charakteru obligatoryjnego. Założono jednak, że zostanie utrzymana pewna dyscyplina realizacyjna w obrębie całego obszaru Związku, co pozwoli - w nawiązaniu do kompleksowego ujęcia problematyki przedstawionej w niniejszym opracowaniu - na prawidłowe funkcjonowanie turystyki na całym rozpatrywanym terenie.

Zaproponowana koncepcja rozwoju turystyki, w tym zwłaszcza zagospodarowania turystycznego, wynika zarówno z istniejących uwarunkowań, jak również z przyjętego podziału i docelowej organizacji zagospodarowania i obsługi turystyki. Ostatecznym celem jest zrównoważony rozwój turystyki w stosunku do uwarunkowań występujących w poszczególnych częściach obszaru Związku.

Należy dodać, że propozycje rozwojowe gospodarki turystycznej zostały opracowane pod kątem korzyści, jakie płynąć powinny dla całego obszaru Związku i jego mieszkańców. Wśród korzyści płynących z rozwoju turystyki wymienić należy przede wszystkim: podniesienie ogólnego poziomu życia ludności, zwiększenie zatrudnienia oraz zwiększenie wpływów finansowych, co dotyczy zarówno wpływów do budżetów poszczególnych gmin, podmiotów gospodarczych związanych bezpośrednio i pośrednio z obsługą ruchu turystycznego, jak i wzrostu dochodów mieszkańców.

Osiągnięcie przedstawionych wyżej strategicznych celów rozwojowych turystyki jest możliwe przez przyjęcie następujących strategicznych kierunków zagospodarowania turystycznego:

- kompleksowego zagospodarowania szlaku wodnego rzeki Wel, głównie pod kątem obsługi różnych form turystyki kajakowej w powiązaniu z turystycznymi szlakami lądowymi – przede wszystkim pieszymi, rowerowymi i konnymi,
- docelowo należy założyć budowę kanału i połączenia wodnego rzek Wel i Wkra pod kątem tworzenia zintegrowanego systemu wędrówek wodnych, przy czym należy podkreślić, że planowany kanał przecinałby część obszaru Natura 2000 „Doliny Wkry i Mławki”,
- kompleksowe zagospodarowanie Welskiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego dla obsługi form turystyki kwalifikowanej,
- budowa baz wypadowych na teren obu parków w postaci sieci obiektów głównie noclegowych zlokalizowanych na ich obrzeżach,

- wprowadzanie nowych obiektów agroturystyki na terenie całego obszaru pod kątem ich współdziałania w sieci obiektów wyspecjalizowanych do obsługi zróżnicowanych form turystyki (np. bazy turystyki konnej),
- rozwój budownictwa letniskowego,
- zagospodarowanie tras drogowych, w tym przede wszystkim głównych dróg tranzytu turystycznego.

Warunkiem realizacji strategii rozwoju produktu turystycznego na terenie Związku są odpowiednie kadry zarówno w organach administracji powiatowej i gminnej (np. stanowiska d/s turystyki), jak i w poszczególnych podmiotach obsługi turystyki. Zadaniem władz powiatowych oraz gminnych jest wspomaganie finansowe osób pragnących podnosić swoje kwalifikacje zawodowe w zakresie obsługi ruchu turystycznego np. przez udział w odpowiednich szkoleniach, w kursach języków obcych.

2. Preferowane formy turystyki

Na terenie Związku istnieją lub mają znaczne możliwości rozwoju następujące formy turystyki i rekreacji:

1. turystyka pobytowa w obiektach:
wczasowo-wypoczynkowych
wypoczynkowo-kolonijnych
letniskowych
agroturystycznych
2. turystyka krajoznawcza w miejscowościach i obiektach krajoznawczych
3. wypoczynek codzienny i świąteczny w formach rekreacji nadwodnej i nawodnej oraz w formach piknikowych
4. formy rekreacyjno-sportowe i sportowe
 - 4.1. sporty wodne
 - 4.2. sporty zimowe (bojery, łyżwiarstwo, narciarstwo, saneczkarstwo)
 - 4.3. jeździectwo
5. turystyka kwalifikowana (głównie po szlakach turystycznych) w formie wędrówek:
 - 5.1. wodnych
 - 5.2. pieszych
 - 5.3. rowerowych
 - 5.4. konnych
 - 5.5. przyrodniczo-edukacyjnych

6. turystyka specjalistyczna

6.1. wędkarstwo

6.2. myślistwo

7. obsługa turystycznego tranzytu drogowego.

Należy podkreślić, że na całym obszarze Związku występują bardzo korzystne warunki do rozwoju agroturystyki. Poza atrakcyjnymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi bardzo cenną dla rozwoju tej formy turystyki jest podkreślana przez turystów duża sympatia miejscowej ludności w stosunku do obcych, do turystów. Zauważyć można ponadto coraz większe zainteresowanie mieszkańców rozwojem agroturystyki. Na większą skalę agroturystyka powinna rozwijać się przede wszystkim w następujących miejscowościach:

- gmina Grodziczno: Grodziczno, Linowiec, Montowo, Mroczo, Ostaszewo, Rynek, Trzcina, Zajączkowo, Zwiniarz,
- gmina Janowiec Kościelny: Smolany,
- gmina Kozłowo: Szkotowo,
- miasto i gmina Lidzbark: Cibórz, Jeleń, Lidzbark, Wąpiersk,
- gmina Płońnica: Gruszka, Murawki,
- gmina Rybno: Dębień, Grabacz, Grądy, Naguszewo, Rumian-Lesiak, Rybno, Tuczeki.

Te spośród w/w miejscowości, w których nastąpi najsilniejszy rozwój obiektów agroturystycznych pełnić powinny w przyszłości rolę wsi agroturystycznych. Jednostki te powinny zostać objęte działaniami promocyjnymi Związku oraz pomocą Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

3. Propozycje zmian istniejącego zagospodarowania turystycznego

W niniejszej koncepcji zakłada się realizację szeregu zmian w sferze istniejącego zagospodarowania turystycznego. Zmiany te polegają na restrukturyzacji i ekologizacji niektórych istniejących elementów zagospodarowania pod kątem dostosowania infrastruktury turystycznej do współczesnych tendencji w gospodarce turystycznej. Należy podkreślić, że zmiany takie obecnie już następują lub są planowane. W Lidzbarku trwają prace związane z zagospodarowaniem nadbrzeża jeziora Lidzbarskiego. Inwestycja ta jest spójna z koncepcją zagospodarowania turystycznego dorzecza rzek Wel i Wkra.

Ważnym elementem przekształceń jest zmiana sezonowości niektórych obiektów bazy noclegowej, w tym zwłaszcza gospodarstw agroturystycznych z dotychczasowego użytkowania sezonowego na użytkowanie całoroczne. W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na wielosezonowe wykorzy-

stanie obiektów obsługi niektórych form turystyki, w tym zwłaszcza turystyki kwalifikowanej, istnieje ponadto potrzeba przekształcenia na obiekty całoroczne takich elementów obsługi jak np. bazy i ośrodki turystyki konnej.

Istotnym kierunkiem zmiany istniejącego zagospodarowania turystycznego jest podniesienie standardu istniejących obiektów, w tym obiektów bazy noclegowej. Przekształcenia takie już obecnie następują, ale ich tempo jest nadal niewystarczające. Nadal istnieje potrzeba podjęcia takich działań jak:

- Ø likwidacja elementów substandardowych,
- Ø podniesienie estetyki obiektów,
- Ø wprowadzanie nowych, estetyzujących elementów, np. małej architektury,
- Ø wprowadzania nowych elementów zieleni,
- Ø budowa zaplecza rekreacyjno-wypoczynkowego (np. ogólnodostępne miejsca rekreacyjne dla zespołów zabudowy letniskowej),
- Ø poprawa infrastruktury drogowej, budowa parkingów, garaży,
- Ø wyznaczania stanowisk na polach namiotowych, campingach i obozowiskach przez wprowadzanie pasów zieleni izolującej.

Brak działań w w/w zakresie może stanowić istotną przeszkodę dla właściwego rozwoju turystyki w poszczególnych miejscowościach turystycznych.

4. Propozycje lokalizacji nowych elementów zagospodarowania turystycznego, w tym lokalizacji punktów obsługi wodnego ruchu turystycznego

Istniejące, sprzyjające uwarunkowania rozwoju turystyki na terenie Związku pozwalają na wprowadzenie nowych elementów zagospodarowania turystycznego, spośród których zdecydowana większość nie jest ujęta w planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin. Zgodnie z założeniami dotyczącymi głównych funkcji rozwojowych turystyki zaproponowano (tab. 4) nowe obiekty i urządzenia turystyczne, jak również tereny przeznaczone do lokalizacji różnych elementów zagospodarowania turystycznego.

Tabela 4.

Propozycje planowanych obiektów i urządzeń turystycznych wg miejscowości

L.p.	Rodzaj obiektów i urządzeń	Miejscowości
1.	Hotele	Działdowo (adaptacja zamku), Cibórz (z ośrodkiem SPA), Januszkowo („Majątek Lemany” – rozbudowa)
2.	Zajazdy	Cibórz, Gródki, Trzcin, Malinowo
3.	Pokoje gościnne	Hartowiec, Klonowo
4.	Schroniska młodzieżowe	Narzym, Rybno
5.	Ośrodek konferencyjny	Kurojady, Lidzbark
6.	Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	Hartowiec, Mroczenko
7.	Ośrodek kolonijny	Rybno
8.	Kemping	Rynek
9.	Ośrodki wypoczynku świątecznego	Linowiec, Nowa Wieś
10.	Kąpieliska, plaże	Ostaszewo
11.	Pola biwakowe	Chełsty, Kownatki, Kurojady, Linowiec, Mławka, Szczupliny, Wery
12.	Zabudowa letniskowa	Gronowo, Grzybiny, Jankowice, Kiełpiny, Kopaniarze, Mławka (Zalew Ruda), Mroczo, Naguszewo (Kolonie), Nowy Dwór, Ostaszewo, Purgalki, Rynek, Wąpiersk
13.	Adaptacja zabudowy wiejskiej na cele letniskowe	Bryńsk, Klonowo, Kowaliki, Ostaszewo, Purgalki, Rynek, Trzcin, Zajęczkowo
14.	Gospodarstwa agroturystyczne	Grodziczno, Gruszka, Linowiec, Montowo, Mroczo, Murawki, Ostaszewo, Rynek, Trzcin, Zajęczkowo, Zwiniarz
15.	Obsługa form turystyki przyrodnej	Grądy, Grzybiny, Jankowice, Kownatki, Kozłowo (nad planowanym zbiornikiem), Mławka
16.	Stanice wodne	Chełsty, Cibórz, Jamielnik-Bełk, Kurojady, Linowiec, Nowa Wieś, Straszewo, Szczupliny, Wery
17.	Obsługa turystyki wodnej oraz miejsca odpoczynkowe na szlakach wodnych	Lidzbark (przy plaży i przy moło), Działdowo, Grabacz, Gruszka
18.	Ośrodki turystyki przyrodniczej	Gruszka, Lorki
19.	Ośrodki i bazy turystyki konnej	Cibórz, Klonowo, Malinowo (rozbudowa), Rybno-Kolonia
20.	Ośrodki i urządzenia sportowo-rekreacyjne	Działdowo, Komorniki (wyrobisko pożwirowe), Kurojady, Lidzbark, Gnojno (wyrobisko pożwirowe)
21.	Zielona szkoła	Grzybiny
22.	Stanice wędkarskie	Jez. Małe, Mławka, Szkotowo, Turówko, Wronowo

Jak wynika z powyższego zestawienia szczególnie istotne są elementy zagospodarowania turystycznego rzeki Wel, głównie pod kątem obsługi wędrówek kajakowych. Do planowanych obiektów należą zarówno stanice wodne, punkty obsługi spływów kajakowych, miejsca odpoczynkowe na szlaku wodnym oraz elementy uzupełniające związane z obsługą nadrzeczną takie jak np. plaże. Odrebn-

nym zagadnieniem jest odpowiednie oznakowanie szlaku wodnego, usunięcie najbardziej uciążliwych przeszkód trakcyjnych oraz sprzątanie szlaku.

Jak już wcześniej zaznaczono na terenie Związku istotną rolę odgrywa dalszy rozwój zabudowy letniskowej. Nawiązując do obecnych tendencji rynkowych proponuje się przede wszystkim rozwój zabudowy letniskowej rezydencjonalnej. Należy podkreślić, że taka forma zagospodarowania charakteryzuje się stosunkowo niewielką agresywnością dla środowiska przyrodniczego. Przyjąć należy, że na terenie Związku istnieją duże możliwości rozwojowe dla budownictwa letniskowego pod warunkiem:

- przyjęcia wielkości działki letniskowej o powierzchni minimalnej około 1000 m², a dla niektórych obszarów (np. działki sąsiadujące z obu parkami krajobrazowymi i działki położone w enklawach śródlęsnych) o powierzchni co najmniej 1500 m², w koloniach nie większych niż 20 działek,
- wyposażenia obiektów letniskowych w urządzenia zabezpieczające przed degradacją środowiska,
- wprowadzania elementów zieleni izolującej pomiędzy koloniami,
- wprowadzania ogólnodostępnych urządzeń rekreacyjnych dla obsługi większych zespołów zabudowy letniskowej,
- wprowadzenia do zapisu w planach gmin klauzuli o bezwzględny stosowaniu zasady budowy tylko 1 obiektu letniskowego na 1 działce,
- wprowadzania zwiększonej powierzchni działek (od 0,25 ha każda) dla zabudowy letniskowej w formie rezydencji letniskowych,
- wykonania dla obszarów największej planowanej koncentracji zabudowy szczegółowych opracowań planistycznych i studiów zieleni.

Szczegółową charakterystykę istniejących i planowanych obiektów i urządzeń turystycznych na terenie Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” przedstawia tabela 5. W tabeli tej zestawiono w układzie gminnym i według miejscowości takie najważniejsze cechy istniejących i planowanych obiektów i urządzeń turystycznych jak: rodzaj elementów zagospodarowania turystycznego oraz wielkość obiektu w podziale na obiekty bazy noclegowej całorocznej i sezonowej. Jak wynika z tego zestawienia na terenie Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” znajduje się obecnie 6803 miejsc noclegowych, przy czym zdecydowana ich większość (86,7%) ma charakter sezonowy. W grupie obiektów planowanych występuje znacznie większy odsetek miejsc noclegowych całorocznych. Spośród 5560 planowanych miejsc noclegowych jedynie około 61,5% stanowią miejsca sezonowe. Po

realizacji planowanych obiektów zagospodarowania turystycznego łącznie na terenie Związku powinno znajdować się ponad 12,3 tys. miejsc noclegowych, co stanowi prawie podwojenie stanu istniejącego.

Tabela 5.

Istniejące i planowane obiekty i urządzenia turystyczne na terenie Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna”

Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				całoroczne	sezonowe	całoroczne	sezonowe
MIASTO LUBAWA (DORZECZE RZEKI DRWĘCY)							
1.	Lubawa	1.	1/ OSiR – pokoje gościnne oraz baza sportowo-rekreacyjna o wysokim standardzie (stadion i hala sportowo-widowiskowa) 2/ planowany kompleks basenowo-hotelowy	42	-	-	-
			Razem	42	-	50	-
			Ogółem	42		50	
GMINA GRODZICZNO (DORZECZE RZEKI WEL)							
Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				całoroczne	sezonowe	całoroczne	sezonowe
2.	Ostaszewo	2.	Wielofunkcyjny zespół osadnictwa turystycznego: 1/ ośrodek wypoczynkowy „AMEX” 2/ ośrodek wypoczynkowy „Rolnik” 3/ domki letniskowe (dawny ośrodek wypoczynkowy POM) 4/ ośrodek wypoczynkowy Urzędu Gminy 5/ zabudowa letniskowa	-	213	-	-
		3.	1/ zabudowa letniskowa (istniejąca i planowana) 2/ planowane kąpielisko	-	105	-	220
		4.	Zabudowa letniskowa (6 obszarów wg planu szczegółowego)	-	-	-	30
		5.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	30	-
		25.	Gospodarstwo agroturystyczne	-	-	10	-
3.	Rynek	6.	Zabudowa letniskowa	-	150	-	-
		7.	Wielofunkcyjny zespół osadnictwa turystycznego: 1/ ośrodek wypoczynkowy Zespołu Szkół Zaw. w Działdowie 2/ ośrodek wczasowy „Perła” Zespołu Szkół Zaw. w Iłowie	-	48	-	-
				-	26	-	-

			3/ ośrodek wypoczynkowy UM Mława	-	45	-	-	
			4/ ośrodek wypoczynkowy Centrala Nasienna - barakowozy	-	20	-	-	
			5/ ośrodek wypoczynkowy MZWN	-	8	-	-	
			6/ kąpielisko i plaża	-	0	-	-	
		8.	Zabudowa letniskowa (istniejąca i planowana)	-	40	-	360	
		9.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	25	-	
		10.	Istniejąca przystań i plaża	-	0	-	-	
		11.	Kemping	-	-	-	100	
		30.	Gospodarstwa agroturystyczne	-	-	20	-	
4.	Linowiec	12.	Gospodarstwo agroturystyczne	-	5	-	-	
		13.	Planowane kąpielisko	-	-	-	0	
		14.	Stacja wodna	-	-	-	30	
		15.	Pole biwakowe	-	-	-	50	
		26.	Gospodarstwa agroturystyczne	-	-	30	-	
5.	Mroczo	16.	Zabudowa letniskowa	-	40	-	35	
		31.	Gospodarstwa agroturystyczne	-	-	30	-	
6.	Zajączkowo	17.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	20	-	
		27.	Gospodarstwo agroturystyczne	-	-	10	-	
7.	Trzcina	18.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	50	-	
		19.	Zajazd	-	-	20	-	
		32.	Gospodarstwo agroturystyczne	-	-	10	-	
8.	Kowaliki	20.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	40	-	
9.	Mroczenko	21.	Ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy	-	-	50	-	
10.	Straszewo	22.	1/ stacja wodna (adaptacja młyna) i obiekt agroturystyczny	-	-	-	30	
			2/ pole namiotowe	-	-	-	50	
11.	Lorki	23.	Ośrodek turystyki przyrodniczej WPK (adaptacja młyna)	-	-	30	-	
12.	Grodziczno	24.	1/ Gospodarstwa agroturystyczne	-	-	80	-	
			2/ kompleks sportowo-rekreacyjny	-	-	-	-	
13.	Montowo	28.	Gospodarstwo agroturystyczne	-	-	10	-	
14.	Zwiniarz	29.	Gospodarstwa agroturystyczne	-	-	30	-	
				Razem	-	1196	495	905
				Ogółem	1196	1400		

GMINA RYBNO (DORZECZE RZEKI WEL)

Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				całoroczne	sezonowe	całoroczne	sezonowe
15.	Grądy	33.	Zabudowa letniskowa	-	75	-	-
		34.	Zabudowa letniskowa	-	225	-	-
		35.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	25	-	-	-
		36.	Gospodarstwa agroturystyczne (2 obiekty)	15	-	-	-
		37.	Planowane urządzenia turystyczne (2 obszary)	-	-	-	0
16.	Gronowo	38.	1/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	30	-	-	-
			2/ budownictwo letniskowe	-	-	-	25
17.	Naguszewo	39.	1/ gospodarstwo agroturystyczne	9	-	-	-
			2/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	15	-	-	-
		41.	Zabudowa letniskowa (były ośrodek wypoczynkowy)	-	50	-	-
18.	Naguszewo (Kolonia)	40.	Zabudowa letniskowa (40 obiektów istniejących oraz 120 obiektów planowanych)	-	200	-	600
19.	Nowa Wieś	42.	1/ zabudowa letniskowa	-	100	-	-
			2/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	50	-	-	-
		43.	Stacja wodna (adaptacja budynku szkoły)	-	-	-	30
		44.	Planowany ośrodek wypoczynku świątecznego	-	-	-	0
20.	Rumian-Lesiak	45.	Gospodarstwo agroturystyczne	30	-	-	-
21.	Rybno	46.	1/ hotel – restauracja	10	-	-	-
			2/ zabudowa letniskowa	-	300	-	-
			3/ ośrodek rehabilitacyjny	30	-	-	-
			4/ schronisko młodzieżowe	-	-	-	25
			5/ istniejąca plaża	-	0	-	-
		47.	1/ hotel – restauracja	10	-	-	-
	2/ gospodarstwa agroturystyczne (5 obiektów), wypożycz. kajaków		30	-	-	-	
	3/ pokoje gościnne		40	-	-	-	
	4/ ośrodek kolonijny		-	-	-	100	
22.	Rybno-Kolonia	48.	Zabudowa letniskowa	-	1050	-	-
		49.	Ośrodek turystyki konnej	-	-	20	-

23.	Szczupliny	50.	Pole namiotowe (gminne)	-	-	-	20
		51.	Stacja wodna	-	-	-	30
24.	Wery	52.	Zabudowa letniskowa	-	225	-	-
		53.	1/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	25	-	-	-
			2/ pokoje gościnne „Zielony domek”	2	-	-	-
			3/ pole namiotowe	-	-	-	50
4/ stacja wodna	-		-	-	30		
25.	Koszelewy	54.	Gospodarstwo rybackie „Agr-Ryb” – ośrodek wędkarski	8	-	-	-
26.	Kopaniarze	55.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	15	-	-	-
		56.	Zabudowa letniskowe	-	-	-	200
		57.	Baza turystyki konnej	-	-	20	-
27.	Tuczki	58.	Gospodarstwo agroturystyczne (ekologiczne)	-	8	-	-
		59.	Gospodarstwo agroturystyczne	-	10	-	-
28.	Grabacz	60.	1/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	20	-	-	-
			2/ gospodarstwo agroturystyczne	-	10	-	-
			3/ planowane miejsce odpoczynkowe na szlaku wodnym	-	-	-	0
29.	Dębień	61.	Gospodarstwo agroturystyczne	4	-	-	-
30.	Hartowiec	62.	Zabudowa letniskowa	-	200	-	-
		63.	1/ ośrodek szkoleniowo-wypocz. (adaptacja obiektu zabytkowego)	-	-	100	-
			2/ pokoje gościnne	-	-	20	-
Razem				368	2453	160	1110
Ogółem				2821		1270	

MIASTO I GMINA LIDZBARK (DORZECZE RZEKI WEL)

Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				całoroczne	sezonowe	całoroczne	sezonowe
31.	Bryńsk	64.	1/ zabudowa letniskowa	-	35	-	-
			2/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	100	-
32.	Nosek	65.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	20	-
33.	Klonowo	66.	1/ baza turystyki konnej	-	-	20	-
			2/ pokoje gościnne	-	-	30	-
			3/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	20	-

34.	Ostrowy	67.	Adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	-	-	10	-
35.	Kurojady	68.	Zespół osadnictwa turystycznego i obsługi turystyki wodnej: 1/ ośrodek konferencyjny 2/ domki turystyczne 3/ stacja wodna z polem namiotowym 4/ istniejący ośrodek turystyki i rekreacji konnej 5/ planowane urządzenia sportowo-rekreacyjne (korty tenisowe, mini golf, boiska itp.)	- 30 - - - -	- - - 0 - -	155 - - - - -	- - 50 - - 0
36.	Chelsty	69.	1/ stacja wodna – adaptacja młyna 2/ pole namiotowe	- -	- -	30 -	- 50
37.	Kielpiny	70.	1/ pole namiotowe 2/ ośrodek turystyki i rekreacji konnej „Farma Noego”	- -	50 -	- -	- -
		71.	Zabudowa letniskowa	-	75	-	-
		72.	Zabudowa letniskowa	-	-	-	40
38.	Piaseczno	73.	1/ pole namiotowe 2/ urządzenia turystyczne: plaża i pomost	- -	100 -	- -	- -
39.	Tarczyny	74.	Zabudowa letniskowa	-	200	-	-
		75.	1/ zabudowa letniskowa 2/ ośrodek wypoczynkowy LO w Działdowie 3/ wioska archeologiczna	- - -	50 29 22	- - -	- - -
		76.	1/ schronisko młodzieżowe 2/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe	- 65	25 -	- -	- -
		77.	Ośrodek wypoczynkowy Straży Pożarnej	-	50	-	-
40.	Jez. Zwórzno	78.	Pole namiotowe	-	100	-	-
41.	Jeleń	79.	1/ gospodarstwa agroturystyczne (5 obiektów) 2/ istniejąca wypożyczalnia kajaków	- -	43 0	- -	- -
42.	Cibórz	80.	1/ gospodarstwo agroturystyczne z polem namiotowym 2/ stacja wodna (adaptacja młyna)	- -	58 -	- -	- 30
		81.	1/ hotel, ośrodek turystyki konnej, ośrodek SPA 2/ planowany zajazd	- -	- -	50 -	- 0
43.	Wąpiersk	82.	Zabudowa letniskowa	-	-	-	25
		83.	Gospodarstwo agroturystyczne	-	6	-	-
44.	Jamielnik-Belk	84.	Stacja wodna	-	-	-	30

45.	Nowy Dwór	85.	1/ zabudowa letniskowa (24 działek)	-	-	-	120
			2/ punkt odpoczynkowy na szlaku wodnym Wkry	-	-	-	-
46.	Lidzbark	86.	1/ hotel „Parkowy”	160	-	-	-
			2/ ośrodek wypoczynkowy „Dar Serca”	-	100	-	-
			3/ ośrodek wypoczynkowy „Pod Lipami”	-	350	-	-
			4/ ośrodek wypoczynkowo-kolonijny „Danusia II”	-	180	-	-
			5/ domki turystyczne (dawny OW Cukrowni Mełno)	-	40	-	-
			6/ ośrodek wypoczynkowy „Lech”	-	137	-	-
			7/ pokoje gościnne (5 obiektów)	4	38	-	-
			8/ pole namiotowe przy plaży miejskiej	-	100	-	-
			9/ gospodarstwo agroturystyczne	-	12	-	-
			10/ planowany ośrodek sportowo rekreacyjny (dawny OW Wojska Polskiego)	-	-	-	0
			11/ urządzenia wypoczynkowo-rekreacyjne nad jez. Lidzbarskim (promenada i molo, plaża, przystań kajakowa z wypożyczalnią, fontanna)	-	-	-	-
			12/ przystosowanie (po rekultywacji) małego jeziora w Lidzbarku dla wędkarzy	-	-	-	-
			13/ wypożyczalnie sprzętu wodnego (3 objekty)	-	-	-	-
			14/ przystanki odpoczynkowe na szlaku wodnym przy plaży miejskiej i przy molo	-	-	-	-
Razem				259	1800	435	345
Ogółem				2059		780	
GMINA PŁOŚNICA (DORZECZE RZEK: WEL I WKRA)							
Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				całoroczne	sezonowe	całoroczne	sezonowe
47.	Gruszka	87.	1/ ośrodek turystyki przyrodniczej – obserwacje ornitologiczne 2/ gospodarstwo agroturystyczne 3/ planowany punkt odpoczynkowy na szlaku Wkry	-	-	10	-
48.	Murawki	88.	Gospodarstwa agroturystyczne (2 objekty)	-	-	20	-
49.	Gródki	89.	1/ planowany zajazd	-	-	-	0

			2/ „zielona szkoła”	-	-	120	-
50.	Niechlönin	90.	Ośrodek wędkarski w oparciu o zbiornik w wyrobisku późwirowym			20	
			Razem	-	-	180	-
			Ogółem	-	-	180	
MIASTO DZIAŁDOWO (DORZECZE RZEKI WKRY)							
Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				caloroczne	sezonowe	caloroczne	sezonowe
51.	Działdowo	91.	1/ hotel „Varia”	24	-	-	-
			2/ hotel „Wkra”	55	-	-	-
			3/ pokoje gościnne ZPHU „Makus”	7	-	-	-
			4/ pokoje gościnne MOSiR	10	-	-	-
			5/ przystosowanie zamku na hotel 4* z centrum konferencyjnym i centrum SPA	-	-	100	-
			6/ planowany ośrodek rekreacji i sportu (ORS); mini golf, ścieżki jeździeckie, ścieżki zdrowia, tereny piknikowe itp.	-	-	-	0
		92.	Planowany ośrodek obsługi turystyki wodnej (spływów kajakowych) na szlaku Wkry – punkt początkowy szlaku	-	-	-	0
			Razem	96	-	100	-
			Ogółem	96	-	100	-
GMINA DZIAŁDOWO (DORZECZE RZEK: WEL i WKRA)							
Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				caloroczne	sezonowe	caloroczne	sezonowe
52.	Malinowo	93.	1/ zajazd „Pod Koniem”- planowana rozbudowa ośrodka turystyki konnej	26	-	24	-
			2/ „zielona szkoła” w oparciu o Zespół Szkół	-	-	100	-
			3/ obiekt gastronomiczno-hotelarski – zajazd (w budowie)	-	-	20	-
			4/ stacja wodna na szlaku wodnym Szkotówki	-	-	-	20
			5/ zagospodarowanie rekreacyjne lasu w sąsiedztwie Malinowa z przystosowaniem Wieży Wolności na wieżę widokową	-	-	-	-
53.	Uzdowo	94.	1/ pokoje gościnne	11	-	-	-

			2/ gospodarstwo agroturystyczne „Brama Mazurska”	25	20	-	-
54.	Jankowice	95.	1/ zabudowa letniskowa 2/ planowane urządzenia turystyczne nad jez. Straszewo	-	-	-	70 0
55.	Grzybiny	96.	1/ „zielona szkoła” – adaptacja istniejącego obiektu szkolnego 2/ zabudowa letniskowa nad jez. Grzybiny 3/ planowane urządzenia turystyczne nad jez. Grzybiny	-	-	30	- 200 0
56.	Komorniki	97.	Planowane zagospodarowanie wyrobiska poźwirowego na cele rekreacyjno-sportowe	-	-	-	0
57.	Gnojno	98.	Stacja wędkarska	-	-	10	-
		99.	Planowane zagospodarowanie wyrobiska poźwirowego na cele rekreacyjno-sportowe	-	-	-	-
Razem				62	20	184	290
Ogółem				82		474	

GMINA KOZŁOWO (DORZECZE RZEKI WKRY)

Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				caloroczne	sezonowe	caloroczne	sezonowe
58.	Januszkowo	100.	1/ hotel „Majątek Lemany” – planowana rozbudowa	43	-	57	-
			2/ istniejące urządzenia turystyczne, rekreacyjne i sportowe związane z hotelem	-	0	-	-
59.	Kownatki	101.	1/ ośrodek wypoczynkowy	-	160	-	-
			2/ pole namiotowe ze stanowiskami carawaningowymi	-	150	-	-
			3/ „zielone szkoły” i kolonie organizowane w ośrodku wypoczynk.	-	-	-	-
			4/ zagospodarowanie terenu nad jeziorem w Kownatkach (plaża, parking, urządzenia sanitarne, miejsce na grillowanie i palenie ognisk, wypożyczalnia sprzętu)	-	-	-	-
		102.	1/ camping	-	100	-	-
			2/ pole namiotowe, plaża, urządzenia sportowo – rekreacyjne	-	-	-	100
60.	Szkotowo	103.	1/ gospodarstwo agroturystyczne	16	4	-	-
			2/ pokoje gościnne	-	18	-	-
			3/ stacja wędkarska nad jez. Szkotowskim	-	-	10	-
			4/ pole biwakowe	-	-	-	50

			5/ zagospodarowanie terenu nad jeziorem w Szkotowie (plaża, parking, urządzenia sanitarne, miejsce na grillowanie i palenie ognisk, wypożyczalnia sprzętu)	-	-	-	-
61.	Wronowo	104.	Stacja wędkarska nad jez. Wronowskim	-	-	10	-
62.	Turówko	105.	Stacja wędkarska nad jez. Turowskim	-	-	10	-
63.	Jez. Małe	106.	Stacja wędkarska	-	-	10	-
64.	Kozłowo	107.	Urządzenia sportowo-rekreacyjne związane z planowanym zbiornikiem retencyjnym	-	-	-	0
Razem				59	432	97	150
Ogółem				491		247	
GMINA JANOWIEC KOŚCIELNY (DORZECZE RZEKI WKRY)							
Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe			
				istniejące		planowane	
				całoroczne	sezonowe	całoroczne	sezonowe
65.	Napierki	108.	Istniejący zajazd	-	0	-	-
66.	Kuce	109.	1/ pole namiotowe 2/ kąpielisko i plaża	-	-	-	115
67.	Szczepkowo Borowe	110.	1/ adaptacja budynku byłej szkoły na karcznię 2/ adaptacja istniejącej zabudowy na ośrodek konferencyjny	-	-	60 200	-
68.	Waśniewo	111.	1/ adaptacja istniejącej zabudowy na „zieloną szkołę” 2/ pokoje gościnne 3/ adaptacja istniejącej zabudowy na „Izbę Tradycji Pobożańskiej”	-	-	50 20 -	-
69.	Zaborowo	112.	Obiekt ornitologiczny	-	-	-	-
70.	Nowa Wieś Dmochy	113.	Adaptacja budynku po byłej szkole na ośrodek rehabilitacyjny SPA	-	-	60	-
71.	Smolany	114.	Gospodarstwo agroturystyczne - baza grzybiarska	-	-	-	20
72.	Leśniewo	115.	Obiekt turystyczny dla obsługi form turystyki kwalifikowanej	-	-	-	30
Razem				-	-	390	165
Ogółem				-		555	

GMINA IŁOWO – OSADA (DORZECZE RZEKI WKRY)

Lp.	Miejscowość	Nr obiektu wg mapy	Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe				
				istniejące		planowane		
				caloroczne	sezonowe	caloroczne	sezonowe	
73.	Mławka	116.	Zajazd „U Ewy”	16	-	14	-	
74.	Mławka (Zalew Ruda)	117.	1/ stacja wędkarska 2/ zabudowa letniskowa (56 działek budowlano-rekreacyjnych) 3/ pole namiotowe 4/ planowane urządzenia turystyczne i rekreacyjne (plaża, przystań, pomost), parking, punkt gastronomiczny, droga dojazdowa,	-	-	10	-	
				-	-	-	280	
				-	-	-	50	
				-	-	-	0	
75.	Purgalki	118.	1/ adaptacja istniejącej zabudowy na cele letniskowe 2/ zabudowa letniskowa	-	-	25	-	
				-	-	-	50	
76.	Chorab	119.	Zabudowa letniskowa	-	-	-	50	
77.	Narzým	120.	1/ schronisko młodzieżowe w oparciu o zespół pałacowo-parkowy 2/ skansen na terenie dawnego zamczku krzyżackiego z odtworzeniem pieca do wypalania cegieł 3/ przystosowanie stawów dla celów wędkarskich	-	-	-	25	
				-	-	-	-	
				-	-	-	-	
			Razem	16	-	49	455	
			Ogółem	16		504		
				902	5 901	2 140	3 420	
				6 803		5 560		
			Ogółem Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna”				12 363	

5. Etapowanie zagospodarowania turystycznego

Etapowanie działań w sferze zagospodarowania turystycznego na terenie Związku podzielić można umownie na dwie zasadnicze części: etapowanie zagospodarowania turystycznego rzeki Wel oraz wszelkich innych działań dotyczących zagospodarowania turystycznego w sektorze prywatnym i publicznym na terenie Związku.

Zagospodarowanie turystyczne rzeki Wel stanowi najważniejsze zadanie związane z podniesieniem rangi turystycznej tego szlaku oraz zwiększeniem wielkości ruchu turystycznego na całym terenie Związku. W pierwszym etapie – w ciągu 3-5 lat - konieczne jest wprowadzenie podstawowych elementów zagospodarowania szlaku, co związane jest z budową stanic wodnych oraz punktów odpoczynkowych na szlaku. Równocześnie należy pojąć działania dotyczące budowy systemu wypożyczalni kajaków, oznakowania szlaku, budowy dróg dojazdowych oraz usunięcia istniejących przeszkód trakcyjnych.

Drugi etap czasowo uzależniony jest od realizacji planowanego połączenia wodnego rzeki Wel i Wkry. Budowa kanału powinna być prowadzona równolegle z budową elementów zagospodarowania turystycznego szlaku wodnego Wkry, co pozwoliłoby na szybkie połączenie produktów turystycznych związanych z obu rzekami. W związku z tym, że proponowany kanał leży w niewielkiej części na obszarze Natura 2000 „Doliny rzek Wkry i Mławki”, decyzję o jego budowie może podjąć wojewoda. Budowę kanału powinny poprzedzić ekspertyzy i badania dotyczące skutków połączenia obu rzek.

Etapowanie zagospodarowania turystycznego na obszarze Związku uzależnione jest od aktywności inwestorskiej w sektorze prywatnym oraz działań w sektorze publicznym. Jako bardzo ważne ocenić należy, że już obecnie obserwuje się podejmowanie intensywnych działań projektowych i realizacyjnych przez prywatnych inwestorów a takim przykładem są plany dotyczące rozwoju turystyki na szlaku rzeki Wel w Kurojadach, gdzie obecnie budowany jest zespół osadnictwa turystycznego i obsługi turystyki wodnej na Welu.

W tym świetle należy podkreślić, że bardzo ważną rolę, decydującą o skuteczności sektora prywatnego są działania sektora publicznego, spośród których najważniejszymi są:

- opracowanie strategii i szczegółowych programów rozwoju turystyki w poszczególnych gminach Związku, zwłaszcza w gminach o największym potencjale rozwojowym dla turystyki,
- wprowadzenie do dokumentów planistycznych poszczególnych gmin proponowanych w niniejszej koncepcji propozycji zagospodarowania turystycznego,

- przygotowanie bądź weryfikacja istniejących pakietów ofert inwestycyjnych gmin w zakresie rozwoju gospodarki turystycznej z uwzględnieniem propozycji zawartych w niniejszej koncepcji,
- przygotowanie pakietów ofert produktów turystycznych w poszczególnych gminach i nawiązujących do tego materiałów informacyjnych i promocyjnych,
- intensyfikacja szkoleń dotyczących możliwości rozwoju agroturystyki (współdziałanie z ODR),
- realizacja budowy planowanych elementów zagospodarowania turystycznego w sferze obsługi form wypoczynku świątecznego i związanych z tym ogólnodostępnych elementów zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, takich jak np. plaże, kąpieliska.

Określenie horyzontu czasowego realizacji budowy poszczególnych elementów zagospodarowania turystycznego i w/w działań jest trudny do oszacowania i zależy zarówno od aktywności władz samorządowych, jak również posiadanych możliwości finansowych oraz pozyskiwania środków zewnętrznych, głównie z Unii Europejskiej. Należy podkreślić, że działania sektora prywatnego w sferze wykonawczej i realizacji poszczególnych elementów zagospodarowania turystycznego – jak już wspomniano – w dużym stopniu uzależnione są od skuteczności działania sektora publicznego i aktywności poszczególnych władz samorządowych, co bezpośrednio przekłada się na czas realizacji planów zagospodarowania turystycznego przedstawionych w niniejszej koncepcji.

6. Produkt turystyczny

Na terenie Związku warunki naturalne oraz istniejące i planowane zagospodarowanie turystyczne pozwalają na oferowanie, w ramach produktów turystycznych, następujących typów produktów: krajoznawczy, wypoczynkowy, specjalistyczny i mieszany. Produkty turystyczne w typie krajoznawczym i formy turystyki kwalifikowanej wiążą się przede wszystkim z wędrownkami po szlakach turystycznych. Szczególnie istotną rolę spełniają w tym przypadku wędrownki wodne, w tym głównie spływy kajakowe rzeką Wel, a po ewentualnym wybudowaniu kanału łączącego rzekę Wel i Wkra również w odniesieniu do obu rzek. Należy podkreślić, że w odniesieniu do wykorzystania turystycznego rzeki Wel bardzo istotne znaczenie ma tworzenie zintegrowanych pakietów produktów turystycznych w nawiązaniu do różnych form turystycznego wykorzystania rzeki. Wiąże się to z połączeniem spływów kajakowych z produktami turystycznymi na lądzie. Sprowadza się to do propozycji połączenia wędrownki wodnej z innymi formami wykorzystania produktów turystycznych oferowanych na lądzie. Może to być przykładowo przerwa w spływie na wędrownkę konną lub rowerowa, czy pobyt w gospodarstwie agroturystycznym położonym nad rzeką lub w jej sąsiedztwie.

Proponuje się ponadto organizację spływów kajakowych na różnych odcinkach szlaku rzeki Wel, np. w odniesieniu do różnych punktów startowych (Szczupliny, Rybno, Tarczyny, Cibórz, Lidzbark, Kurojady, Chełsty). Mogą to być także propozycje spływów kajakowych w odniesieniu do różnych jednostek czasowych w formie spływów: kilkugodzinnych, całodziennych, kilkudniowych – w tym przypadku np. na odcinku rzeki od jeziora Rumian do Drwęcy (Bratian).

Formy turystyki krajoznawczej i połączone z nią produkty turystyczne związane są także ze zwiedzaniem miejscowości z występującymi walorami turystycznymi. Mogą to być dla przykładu: wędrówki piesze szlakami turystycznymi z noclegami w ośrodkach wypoczynkowych, na polach namiotowych we własnym namiocie lub domkach campingowych, zwiedzanie rezerwatów przyrody, podglądanie życia zwierzyny leśnej, wędrówki konne i rowerowe szlakami turystycznymi.

Typ wypoczynkowy produktu turystycznego nawiązuje do walorów przyrodniczych obszaru (jezior i lasów) oraz istniejącego i proponowanego zagospodarowania turystycznego. Mogą to być następujące produkty turystyczne:

- wczasy w ośrodkach wypoczynkowych z programem usług sportowo - rekreacyjnych związanych przede wszystkim z formami wypoczynku nadwodnego,
- wczasy w siodle,
- pobyty zdrowotne,
- pobyty w obiektach letniskowych,
- pobyty w obiektach agroturystycznych,
- pobyty szkoleniowe związane z nabywaniem specjalistycznych umiejętności np. w zakresie żeglarstwa.

Typ specjalistyczny produktów turystycznych związany jest z możliwością wędkowania w jeziorach, organizacją polowań, żeglowaniem w okresie letnim i uprawianiem sportów bojerowych zimą. Należy podkreślić, że dużą ilość ofert produktów turystycznych można przygotować w typie mieszanym. Wiąże się to z możliwością sprzedawania szeregu łączących się ze sobą produktów turystycznych w formie tzw. pakietów dotyczących np.:

- pobytu w ośrodku wczasowo-wypoczynkowym lub pensjonacie z możliwością uczestnictwa w wycieczce krajoznawczej, wędkowania w jeziorze, uczestnictwa w wędrówkach konnych lub rowerowych,
- pobytu w obiekcie agroturystycznym z możliwością uczestnictwa: w imprezie folklorystycznej, w przejażdżce bryczką, w pływaniu żaglówką lub w spływie kajakowym,
- wielodniowej wędrówki konnej z możliwością pobytu w stacji wędkarskiej, w ośrodku turystyki przyrodniczej lub w gospodarstwie agroturystycznym itp.

Z wymienionych powyżej typów produktu turystycznego podstawowe znaczenie promocyjne powinny mieć produkty markowe obszaru Związku. Produkty te mogą stanowić „koło napędowe” rozwoju turystyki. Jako produkt markowy na skalę krajową a nawet międzynarodową należy promować spływy kajakowe rzeką Wel. Istotne jest również to, że spływy te można kontynuować od ujściowego odcinka rzeki Wel do Drwęcy i dalej do Torunia.

7. System obsługi ruchu turystycznego – organizacja i funkcjonowanie turystyki kajakowej w powiązaniu z innymi formami turystyki

Na terenie Związku ukształtowany jest obecnie system obsługi ruchu turystycznego składający się z miejscowości turystycznych, ośrodków i punktów obsługi turystów oraz szlaków turystycznych. Podstawową rolę w obsłudze ruchu turystycznego odgrywają Działdowo, Lidzbark oraz Rybno, stanowiące ośrodki obsługi i rozrządu ruchu turystycznego. Działdowo jako ważny węzeł komunikacyjny jest przede wszystkim ośrodkiem rozrządowym. Lidzbark i Rybno są ośrodkami obsługi ruchu turystycznego o funkcji wypoczynkowej i krajoznawczej a Lidzbark stanowi ponadto ośrodek obsługi tranzytowego ruchu drogowego Brodnica – Działdowo i dalej w kierunku północno-wschodniej części Polski.

Poza Działdowem, Lidzbarkiem i Rybnem istotną rolę odgrywają ośrodki i punkty obsługi turystów stanowiące podstawową bazą turystyczno-wypoczynkową. Należą do tej grupy takie miejscowości turystyczne i znajdujące się w ich sąsiedztwie najważniejsze zespoły osadnictwa turystycznego jak: Hartowiec, Kiełpiny, Jeleń, Kownatki, Nowa Wieś i Rynek. Do pozostałych obiektów obsługi turystyki należą: pojedyncze ośrodki wczasowo-wypoczynkowe, ośrodki wypoczynku świątecznego, zespoły zabudowy letniskowej, ośrodki i bazy turystyki konnej, stacje wodne oraz miejsca wypoczynkowe na szlakach turystycznych, kąpieliska, plaże, pomosty itp.

Istotnym elementem łączącym i rozprowadzającym ruch turystyczny na terenie Związku jest system szlaków turystycznych. Są to szlaki: wodne, szlaki piesze, rowerowe oraz trasy motorowe i szlak kolejowy. Szlaki wodne - a szczególnie szlak wodny rzeki Wel oraz (obecnie w mniejszym stopniu szlak wodny Wkry) – stanowić powinny podstawowy markowy produkt turystyczny analizowanego obszaru. W niniejszej koncepcji proponuje się kompleksowe zagospodarowanie turystyczne szlaku wodnego rzeki Wel a docelowo także Wkry. Na zagospodarowanie to powinny składać się:

- ośrodki obsługi turystyki wodnej, w tym zwłaszcza kajakowej w: Nowej Wsi, Rybnie, Tarczynach, Lidzbarku, Kurojadach, Trzcinie i Działdowie. Centra te powinny odgrywać podstawową rolę w obsłudze szlaku. W ośrodkach mogą rozpoczynać się lub kończyć etapowe spływy kajakowe. Proponowane zagospodarowanie ośrodków przedstawia się następująco:

- * recepcja,
 - * pole namiotowe o jednorazowej pojemności przynajmniej 50 osób,
 - * domki campingowe o łącznej pojemności do 50 osób,
 - * sezonowy punkt gastronomiczny,
 - * samoobsługowa kuchnia turystyczna,
 - * wypożyczalnia kajaków,
 - * urządzenia sanitarne (toalety ekologiczne - kabiny sanitarne, umywalnie), kosze i kontener na śmieci, szambo,
 - * punkt poboru wody pitnej i do mycia: studnia z hydroforem,
 - * nabrzeża w postaci pomostów i pochylni do wodowania i wyciągania na ląd kajaków oraz miejsce do składowania kajaków,
 - * parking dla samochodów osobowych,
 - * elementy małej architektury (ławki, lampy oświetleniowe),
 - * miejsce na ognisko (kominiek).
- stancje wodne zlokalizowane w sąsiedztwie następujących miejscowości: w gminie Grodziczno – Linowiec i Straszewo, w gminie Rybno – Nowa Wieś, Szczupliny, Wery, w mieście i gminie Lidzbark – Cibórz, Chełsty, Jamielnik-Bełk, Kurojady i Lidzbark a w Działdowie ośrodek obsługi turystyki wodnej na szlaku Wkry stanowiący punkt początkowy szlaku oraz stancja wodna na szlaku wodnym rzeki Szkotówki w Malinowie. Podstawowe zagospodarowanie stancji wodnych powinno przedstawiać się następująco:
 - * recepcja,
 - * pole namiotowe o jednorazowej pojemności do 50 osób,
 - * domki campingowe o łącznej pojemności 20 osób,
 - * samoobsługowa kuchnia turystyczna,
 - * urządzenia sanitarne (toalety ekologiczne - kabiny sanitarne, umywalnie), kosze i kontener na śmieci, szambo,
 - * punkt poboru wody pitnej i do mycia,
 - * nabrzeże do wodowania i wyciągania na ląd kajaków oraz miejsce do składowania kajaków,
 - * elementy małej architektury (ławki, lampy oświetleniowe),
 - * miejsce na ognisko (kominiek).

- poła namiotowe położone w sąsiedztwie miejscowości: Szczupliny, Wery, Lidzbark, Chełsty, Straszewo, Linowiec. Jednorazowa pojemność turystyczna tych pól nie powinna przekraczać 100 osób. Proponowane zagospodarowanie pól namiotowych:
 - * samoobsługowa kuchnia turystyczna,
 - * urządzenia sanitarne (toalety ekologiczne - kabiny sanitarne, umywalnie), kosze i kontener na śmieci, szambo,
 - * punkt poboru wody pitnej i do mycia,
 - * nabrzeże do wodowania i wyciągania na ląd kajaków oraz miejsce do składowania kajaków,
 - * elementy małej architektury (ławki, lampy oświetleniowe),
 - * miejsce na ognisko (kominiek).

- punkty odpoczynkowe na szlaku wodnym, które można też wykorzystać jako pola biwakowe proponuje się zlokalizować w sąsiedztwie miejscowości: Lidzbark (obok plaży i mola), Grabacz, Nowy Dwór, Gruszka. Obiekty te powinny dysponować następującymi elementami zagospodarowania:
 - * pole biwakowe o pojemności do 20 miejsc,
 - * nabrzeże do wodowania i wyciągania na ląd kajaków oraz miejsce do składowania kajaków,
 - * elementy małej architektury,
 - * urządzenia sanitarne,
 - * miejsce spożycia posiłków.

Szlaki piesze, stanowiące również alternatywnie trasy wędrówek narciarskich łączą najatrakcyjniejsze przyrodniczo i krajoznawczo tereny. Uznano, że istniejący układ szlaków pieszych na terenie Związku jest ukształtowany w zasadzie prawidłowo. Jedynie w przyszłości powinien zostać uzupełniony przez szlaki łącznikowe, w tym zwłaszcza łączące szlaki lądowe i wodne. Dotyczy to także połączeń do projektowanych, większych ośrodków zagospodarowania turystycznego.

Na terenie Związku coraz bardziej popularna staje się turystyka konna. Wynika to także z faktu, że jest to forma wędrowna, która może być uprawiana w ciągu całego roku. Już obecnie na tym terenie znajduje się szereg różnego typu obiektów (stajnie, rancza, obiekty agroturystyki), które oferują lub mogą oferować jazdę konną, rajdy konne, naukę jazdy konnej, wypożyczanie koni, przejażdżki bryczkami a zimą kuligi. W niniejszej koncepcji rozwojowi turystyki konnej przypisuje się znaczącą

rolę, co wyraża się proponowaną lokalizacją szeregu ośrodków i baz turystyki konnej. Należy podkreślić, że powinna temu towarzyszyć budowa powiązanego systemu szlaków konnych, które połączą te obiekty. Przebieg szlaków konnych wymaga konsultacji z obecnymi właścicielami obiektów turystyki konnej oraz uzgodnień przebiegu na terenach rolnych i leśnych z odpowiednimi władzami oraz właścicielami terenów.

Szlaki rowerowe prowadzą przez najciekawsze przyrodniczo i kulturowo fragmenty opisywanego terenu a najważniejszą rolę odgrywa szlak rowerowy proponowany i częściowo wyznaczony na terenie Welskiego Parku Krajobrazowego. Szlaki rowerowe w wielu przypadkach pokrywają się ze szlakami pieszymi. Zagospodarowanie turystyczne szlaków rowerowych powinno być podobne do zagospodarowania szlaków pieszych, a mianowicie należy wprowadzić odpowiednie oznakowanie, tablice informacyjne o walorach turystycznych, drogowskazy oraz miejsca odpoczynkowe.

Istniejący i proponowany przebieg szlaków turystycznych na terenie Związku tworzy układ wiążący ze sobą rejony koncentracji zagospodarowania turystycznego. Układ ten ukształtowany jest w formie kilku pętli, składających się z różnych rodzajowo szlaków. Umożliwia to tworzenie odpowiednich pakietów produktu turystycznego turystyki aktywnej, łączące się także z formami pobytowymi oraz formami turystyki aktywnej. Może to być wędrówka konna, rowerowa, wodna i zwiedzanie miasta organizowane dla wypoczywających w danym ośrodku, gospodarstwie agroturystycznym, czy hotelu. Wymaga to nie tylko utworzenia odpowiednio oznakowanych i zagospodarowanych węzłów szlaków turystycznych wodnych i lądowych (np. tablice informacyjne, punkty odpoczynkowe), ale także w niektórych przypadkach wprowadzenia krótkich odcinków lądowych szlaków łącznikowych (pieszych, rowerowych i konnych). W niniejszym opracowaniu (mapa) proponuje się utworzenie i zagospodarowanie dziewięciu węzłów szlaku wodnego rzeki Wel i turystycznych szlaków lądowych. Są to:

- 1) węzeł szlaku wodnego i szlaku rowerowego, wraz z propozycją wyznaczenia szlaku konnego przy wypływie rzeki Wel z jez. Rumian,
- 2) węzeł szlaku wodnego i szlaku rowerowego, wraz z propozycją wyznaczenia szlaku konnego w miejscowości Grądy nad jez. Tarczyńskim,
- 3) węzeł szlaków turystycznych (wodny, pieszy, rowerowy, motorowy) w Lidzbarku,
- 4) węzeł szlaku wodnego i pieszego w Kurojadach wraz z propozycją wyznaczenia szlaku konnego,
- 5) węzeł szlaku wodnego i pieszego w Straszewie wraz z propozycją wyznaczenia szlaku konnego od ośrodka turystyki konnej (Farma Noego) do rzeki Wel,

- 6) węzeł szlaku wodnego i pieszego w Trzcinie wraz z propozycją wyznaczenia szlaku konnego od ośrodka turystyki konnej (Farma Noego) do rzeki Wel,
- 7) węzeł szlaku wodnego (Bałwanka) i pieszego w sąsiedztwie Grodziczna
- 8) węzeł szlaku wodnego i rowerowego w sąsiedztwie Linowca,
- 9) węzeł szlaku wodnego i pieszego w Jakubowie (przy granicy gm. Grodziczno).

Z propozycją połączeń między turystycznymi szlakami wodnymi i lądowymi (pieszymi, konnymi, rowerowymi i motorowymi) związane są możliwości tworzenia skojarzonych produktów turystycznych. Dla przykładu poniżej przedstawiono dwie propozycje tego typu produktów turystycznych, uwzględniając docelowe zagospodarowanie szlaków i ich otoczenia:

Produkt turystyczny 1: „Szlakami WPK”:

1. dzień – spływ kajakiem ze Szczuplin do Wer (nocleg w stacji wodnej),
2. dzień – wędrówka rowerowa szlakiem na trasie: Wery – Rybno – Rumian – Lesiak (nocleg w gospodarstwie agroturystycznym),
3. dzień – 1-dniowa wędrówka konna po okolicy (nocleg w gospodarstwie agroturystycznym),
4. dzień – wędrówka rowerowa szlakiem na trasie: Wery – Nowa Wieś – Szczupliny – Rybno – Wery (nocleg w stacji wodnej),
5. dzień – dalszy ciąg spływu kajakowego z Wer do Lidzbarka (nocleg w mieście, zwiedzanie miasta i odpoczynek),
6. dzień – wędrówka rowerem na trasie Lidzbark – Jeleń – zwiedzanie muzeów i wędrówka ścieżkami dydaktycznymi (nocleg w gospodarstwach agroturystycznych w Jeleniu),
7. dzień – dalsza wędrówka rowerowa na trasie Jeleń – Kurojady – Lidzbark – zakończenie imprezy w jednym z ośrodków wypoczynkowych biesiadą przy ognisku.

Produkt turystyczny 2: „Adrenalina na Welu”:

1. dzień – spływ kajakiem z Ciborza do Kurojad (nocleg w Kurojadach),
2. dzień – 1- dniowa wędrówka konna wyznaczonym szlakiem konnym (nocleg w Kurojadach),
3. dzień – 1-dniowy wypoczynek w Kurojadach z programem sportowo-rekreacyjnym,
4. dzień – spływ kajakiem z Kurojad do Straszewa, odcinkiem Welu o charakterze górskim (nocleg w stacji wodnej w Straszewie),
5. dzień – spływ kajakiem ze Straszewa do Linowca (nocleg w stacji wodnej),
6. dzień – spływ kajakiem z Linowca do Bratiana – zakończenie imprezy.

Jednym z podstawowych warunków rozwoju turystyki na terenie Związku jest sprawny system informacji i obsługi turystycznej. Głównym elementem tego systemu powinna być Działdowska [Lo-

kalna] Organizacja Turystyczna (DOT/DLOT) lub Welska [Lokalna] Organizacja Turystyczna (WOT/WLOT) jako ważny podmiot gospodarczy ściśle współdziałający z Ekologicznym Związkiem Gmin „Działdowszczyzna”. Należy podkreślić, że zakres działania obu w/w jednostek organizacyjnych nie powinien się pokrywać ale uzupełniać. Działdowską [Lokalną] Organizację Turystyczną powinny tworzyć podmioty gospodarcze, instytucje oraz osoby fizyczne zainteresowane rozwojem turystyki na terenie Związku. Powinny to być w szczególności następujące podmioty:

- dyrekcja Welskiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego,
- przedstawiciele władz samorządowych na szczeblu powiatowym oraz miast i gmin Związku,
- touroperatorzy i biura podróży, gestorzy bazy noclegowej i gastronomicznej,
- organizatorzy atrakcji turystycznych,
- przewodnicy turystyczni, przewodnicy po Welskim Parku Krajobrazowym,
- przedstawiciele punktów i środków informacji turystycznej,
- firmy i przedsiębiorstwa oraz osoby fizyczne bezpośrednio i pośrednio związane z gospodarką turystyczną.

Do głównych zadań omawianej organizacji należeć powinny przede wszystkim:

- koordynacja działań w sferze obsługi ruchu turystycznego i rekreacyjnego na terenie Związku,
- prowadzenie bazy danych z pełnym pakietem informacji oraz rezerwacji turystycznej,
- promocja turystyczna obszaru w ścisłym powiązaniu z działaniami samorządów,
- prowadzenie badań marketingowych,
- monitorowanie zjawisk turystycznych,
- prowadzenie działalności doradczej i szkoleniowej w zakresie turystyki,
- tworzenie produktów turystycznych,
- współdziałanie z animatorami imprez,
- przygotowywanie ofert inwestycyjnych i odpłatna ich promocja,
- wspieranie ze środków własnych inwestycji turystycznych,
- przyciąganie kapitałów krajowych i zagranicznych w gospodarce turystycznej,
- współdziałanie ze wszystkimi podmiotami funkcjonującymi w dziedzinie turystyki na terenie Związku.

Jeżeli chodzi o obecne działania promocyjne, to sprowadzają się one obecnie głównie do wydawania materiałów informacyjnych, map, folderów, przewodników itp. Materiały te ocenić wysoko, o czym decyduje nie tylko jakość edytorska tych materiałów, ale także ich wysoka jakość merytoryczna. W kolejnych edycjach folderów i przewodników o regionie należy jednak uszczegółowić informacje

praktyczne dotyczące elementów infrastruktury turystycznej, w tym zwłaszcza znajdujących się na trasach turystycznych. Uzupełnienia wymaga system informacji turystycznej a także poprawa oznakowania istniejących elementów informacji turystycznej (np. w Lidzbarku).

Należy podkreślić, że istotną rolę w systemie informacji i promocji turystycznej obszaru odgrywają informacje umieszczone przy drogach tranzytu turystycznego, zwłaszcza przy drogach: Brodnica - Lidzbark – Działdowo – Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie – Rybno – Działdowo oraz ważnej drodze tranzytu turystycznego z południowo-wschodniej Polski i Warszawy na zachodnie wybrzeże Bałtyku przez Mławę - Nidzicę w kierunku Gdańska. Do najważniejszych elementów należą w tym przypadku tablice informacyjne, drogowskazy itp. promujące atrakcje turystyczne obszaru Związku i przyciągające na ten teren turystów.

III. Wdrożenie koncepcji zagospodarowania turystycznego

Wdrożenie niniejszej koncepcji zagospodarowania turystycznego na obszarze Związku uzależnione jest od dwóch głównych czynników: działania władz samorządowych w rozwoju turystyki i aktywność mieszkańców w rozwoju produktu turystycznego. Do najważniejszych zadań lokalnej administracji samorządowej w zakresie rozwoju gospodarki turystycznej należą przede wszystkim działania w sferze organizacyjnej, szkoleniowej i inwestycyjnej. Zadania te podzielić można umownie na następujące grupy działań: organizacyjno-kadrowe, popularyzatorskie, prawne, ofertowe i w sferze komunalnej.

Celem działań organizacyjno-kadrowych jest stworzenie organizacyjnych podstaw i koordynacja rozwoju turystyki w obrębie poszczególnych jednostek administracyjnych. W ramach administracji powiatowych i gminnych proponuje się utworzenie stanowisk d/s turystyki. Osoba zatrudniona na tym stanowisku powinna ściśle współpracować zarówno z Ekologicznym Związkiem Gmin „Działdowszczyzna”, jak i postulowaną do utworzenia Lokalną Organizacją Turystyczną. LOT powinna koordynować i stymulować wszelkie działania związane z rozwojem i funkcjonowaniem turystyki w powiecie i w gminach. Jednocześnie w poszczególnych podmiotach obsługi turystyki powinna zostać zatrudniona wysoko wykwalifikowana kadra. Powinny być to osoby z wyższym lub średnim wykształceniem ze znajomością języków obcych oraz znajomością mechanizmów funkcjonujących na rynku turystycznym. W wielu przypadkach wymaga to specjalnego przeszkolenia. Na ten cel w samorządowych jednostkach administracyjnych należących do Związku powinien być tworzony fundusz szkoleniowy pochodzący z pobieranych opłat od poszczególnych podmiotów turystycznych działających na tym terenie. Na szczeblu powiatowym powinny być prowadzone również cykliczne szkolenia dla osób obsługujących ruch turystyczny. Należy podkreślić, że docelowo do kształcenia kadr należy włączyć w

większym stopniu szkoły wyższe regionu, Centrum Kształcenia Ustawicznego oraz szkoły średnie zwłaszcza o profilu ekonomicznym, rolniczym i ogólnokształcącym.

Celem działań popularyzatorskich jest uświadomienie mieszkańcom korzyści wynikających z rozwoju turystyki, stworzenie zachęt do inwestowania w tej dziedzinie i rozwijanie przychylnego nastawienia w stosunku do turystów. Propagowaniem idei rozwoju turystyki w świetle korzyści, jakie uzyskać mogą lokalne społeczności powinny zająć się odpowiednie komórki w administracji powiatowej, gminnej, LOT oraz Ośrodki Doradztwa Rolniczego.

Celem działań prawnych jest stworzenie podstaw prawnych rozwoju turystyki na szczeblu gminnym i powiatowym. Szczególnie ważny jest szczebel powiatowy, gdyż powiat spełnia bardzo ważną rolę w rozwoju i funkcjonowaniu turystyki oraz w sferach związanych z turystyką (zagospodarowanie przestrzenne i nadzór budowlany, gospodarka wodna, ochrona środowiska i przyrody, ochrona dóbr kultury, instytucje kultury, leśnictwo, łowiectwo, rolnictwo, transport i promocja). Spośród uwarunkowań formalno-prawnych na szczeblu gminnym podstawowe znaczenie ma tworzenie a następnie ścisłe egzekwowanie prawa lokalnego. Tworzenie prawa lokalnego związane jest przede wszystkim z odpowiednimi zapisami w „studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin” oraz w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego. Prawo to tworzą także uchwały rad gminnych odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do możliwości rozwoju turystyki. Bezpośrednio o możliwościach tych decydują: ustanowione prawa dotyczące podatków, funkcji i przeznaczeniu poszczególnych obiektów np. przeznaczenie obiektu komunalnego do obsługi ruchu turystycznego, wprowadzenie ulg podatkowych dla rolników - organizatorów usług agroturystycznych. Pośrednio o możliwościach tych decydują uchwały dotyczące na przykład:

- statusu wsi letniskowych i wsi agroturystycznych,
- roli turystyki dla harmonijnego rozwoju jednostek osadniczych, z maksymalnym wykorzystaniem i ochroną posiadanych wartości zabytkowych.

Wśród działań prawnych wymienić należy także i te, które dotyczą ochrony i rekultywacji poszczególnych elementów środowiska, eliminacji zagrożeń zewnętrznych wpływających na czystość wód powierzchniowych i podziemnych oraz jakość środowiska leśnego, a także ochrony środowiska przed agresywnymi formami turystyki.

Działania prawne pośrednio związane z rozwojem turystyki umożliwiać powinny np. przechodzenie rolników z tradycyjnej produkcji żywności - przez produkcję integrowaną - do ekologicznej, skierowanej na rynek turystyczny. Działania prawne sprowadzają się w tym przypadku do wprowadzania przepisów prawa lokalnego inspirujących miejscowych producentów żywności do tych zmian. Sprzyjać temu powinny również ułatwienia podatkowe dla związków producentów tej żywności.

Istotne przekształcenia dokonują się obecnie w przypadku własności ziemi i obiektów turystycznych. Obejmują one przede wszystkim wykup i dzierżawę terenów przeznaczonych do zabudowy letniskowej. Istotne przekształcenia własnościowe dotyczą także obiektów turystycznych, które w wielu przypadkach stanowią obecnie własność prywatną. Dla niektórych ogólnodostępnych obiektów zagospodarowania turystycznego istnieje potrzeba uregulowania spraw własności, co stanowi podstawowy warunek ich rozwoju.

Celem działań ofertowych jest poszukiwanie inwestorów i zachęcanie ich do inwestowania na terenie Związku. Działania te odnoszą się głównie do nowych inwestycji w turystyce, ale także do przekształceń własnościowych, czy zmian funkcjonalnych istniejącego zagospodarowania. W pakiecie ofertowym powinna zostać przedstawiona wstępna analiza opłacalności każdej oferowanej inwestycji. Zadaniem gmin jest stworzenie inwestorom najdogodniejszych warunków do prowadzenia działalności. Poszczególne oferty powinny być kierowane do różnych odbiorców w odniesieniu do proponowanych nowych elementów zagospodarowania turystycznego. Należy zaznaczyć, że działania ofertowe mogą pokrywać się w wielu przypadkach z działaniami promocyjnymi i mogą być skierowane do tych samych odbiorców na rynku turystycznym.

Celem działań w sferze komunalnej jest uporządkowanie oraz utrzymanie ogólnego ładu i estetycznego wyglądu a także ukształtowanie oryginalnej przestrzeni turystycznej poszczególnych miejscowości i stworzenie wyrazistego obrazu tego terenu odróżniającego go od innych. W efekcie prowadzić to ma do powstania emocjonalnej więzi turysty z tym terenem. Oryginalna przestrzeń turystyczna powstawać powinna nie tylko w wyniku jej odpowiedniego kształtowania, ale także dzięki wprowadzaniu elementów estetyzujących, do których zaliczyć można np: oflagowanie obiektów zabytkowych i użyteczności publicznej, wprowadzanie kwiatów w okresie cieplej pory roku w oknach na zewnątrz budynków mieszkalnych, ustawianie wykonanych w regionalnym stylu stołów i ławek przy wejściach do obiektów gastronomicznych, ustawianie estetycznie wykonanych koszy na śmieci, odpowiednie oznakowanie tras turystycznych znajdujących się na tym terenie oraz obiektów, usytuowanie dobrze utrzymanych i czytelnych tablic informacyjnych i drogowskich, ustawienie wiat, ławek itp.

Brak podstawowych elementów infrastruktury komunalnej stanowi w wielu przypadkach istotną barierę rozwoju turystyki. Zadaniem władz powiatowych i gminnych jest wykonanie podstawowych elementów tej infrastruktury, co dotyczy głównie: dróg dojazdowych i przelotowych ruchu turystycznego (parkingi, sanitariaty przydrożne), podstawowych elementów związanych z prawidłowym funkcjonowaniem gospodarki wodno-ściekowej (miejsca poboru wody pitnej, wywóz śmieci i odpadów itp.). Dbanie o czystość na szlakach turystycznych (występujące często zaśmiecanie szlaków odpadami stałymi) powinno znaleźć się w zadaniach Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna”.

Działania w sferze komunalnej pokrywają się w wielu przypadkach z działaniami w sferze zagospodarowania turystycznego. O ile jednak ten ostatni rodzaj działań może być podejmowany przez wielu inwestorów (w tym oczywiście także przez gminy), to działania w sferze komunalnej są podstawowym zadaniem władz gminnych. Stanowią one jednocześnie punkt wyjściowy do wielu innych działań w zakresie rozwoju turystyki. Jednym z podstawowych działań dla rozwoju turystyki na terenie poszczególnych gmin jest utrzymanie ogólnego ładu i porządku. Dotyczy to nie tylko likwidacji wszelkiego rodzaju obiektów substandardowych, codziennego usuwania śmieci i odpadów, eliminacji elementów nieestetycznych, ale także utrzymywania czystości np. częstego zamiatania a nawet zmywania chodników i ulic, usuwania chwastów przy chodnikach i drogach, ciągach turystycznych, eliminacji przykrych zapachów, utrzymywania czystości w obiektach publicznych, turystycznych, w toaletach itp. Należy podkreślić, że w wielu miejscowościach (ośrodkach) turystycznych, zwłaszcza o dużym natężeniu ruchu turystycznego obserwuje się przypadki zakłócania porządku publicznego i ogólne poczucia zagrożenia. Te patologiczne zjawiska (chuligaństwo, kradzieże, zaczepki żebraków) powodują, że turysta przestaje czuć się bezpiecznie w miejscu swego wypoczynku a w konsekwencji przestaje to miejsce być dla niego atrakcyjne. Po ewentualnych przykrych doświadczeniach jest wielce prawdopodobne, że już więcej nie przyjedzie do danej miejscowości (ośrodka). W przypadku powstawania tych zagrożeń zadaniem władz gminnych i powiatowych jest natychmiastowa na nie reakcja polegająca na podwyższeniu gotowości działania służb porządkowych.

Sprzyjającym czynnikiem dla rozwoju turystyki na obszarze Związku jest aktywność mieszkańców i akceptacja rozwoju turystyki i gospodarki turystycznej na tym terenie. Korzystne jest, że – jak wynika z przeprowadzonych sondaży - mieszkańcy zauważają płynące z gospodarki korzyści zarówno dla siebie, jak całego terenu. Ważne jest również to, że wśród mieszkańców uwidacznia się zwłaszcza chęć udziału w przedsięwzięciach z rozwojem form proekologicznych turystyki oraz form obsługi wędrówek wodnych.

IV. Podsumowanie

Niniejsza koncepcja ujmuje problematykę rozwoju gospodarki turystycznej na terenie Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” ze szczególnym uwzględnieniem zagospodarowania turystycznego dorzecza rzek Wel i Wkra. Głównym celem pracy jest określenie możliwości wykorzystania turystycznego obu w/w rzek, co przedstawiono na tle oceny uwarunkowań rozwoju turystyki i koncepcji zagospodarowania turystycznego oraz funkcjonowania turystyki całego obszaru Związku. Z

takiego szerokiego ujęcia problematyki wynika szereg wniosków, spośród których najważniejszymi są:

- Ø omawiany teren charakteryzuje się wysoką atrakcyjnością turystyczną, zwłaszcza w części zachodniej i północnej, a najbardziej atrakcyjne walory turystyczne znajdują się na obszarze Welskiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego,
- Ø jednym z najważniejszych przyrodniczych walorów turystycznych tego obszaru są jeziora oraz łącząca wiele z tych jezior rzeka Wel. Rzeka ta posiada już obecnie uznaną markę turystyczną kajakowego szlaku wodnego w skali krajowej a dalsze zagospodarowanie turystyczne rzeki sprzyjać powinno dalszemu rozwojowi ruchu turystycznego,
- Ø zaproponowane w niniejszej pracy nowe elementy zagospodarowania turystyczne nawiązują zarówno do stworzenia kompleksowej obsługi szlaku wodnego rzeki Wel, jak również obejmują propozycje zagospodarowania pozostałej części obszaru Związku. Związane jest to z koniecznością powiązania produktów turystycznych szlaku wodnego z pozostałymi atrakcyjnymi miejscowościami i walorami turystycznymi tego terenu.
- Ø komplementarność koncepcji zagospodarowania turystycznego dorzecza rzek Wel i Wkra z projektem zagospodarowania Jeziora Lidzbarskiego.